

FÖRSVARETS

FORUM

nr 2 • 2014

Försvarsmaktens personaltidning

SÅ FUNKAR NBG 15

och resten av EU:s
militära förmåga

VETERANSPECIAL

Michael överlevde mardrömmen
Jeremys långa väg tillbaka
Allans känga till Fredrik

ALDRIG EN MISS

Precisionsskytte på 800 meter

Aktuellt: Världens största Viking	4
Aktuellt: Försvarsberedningens rapport.....	6
Veteranspecial - i Sverige och USA	7-13
Afrika: en kontinent med konflikter	17-19
"Jag har inga problem med straighta"	20-21
EU som militär makt	22-26
På jobbet: Ett skott, en träff för Elin	29-32
Till sist: Åke flög Herka för 40 år sen	33
Krönikören: Anna Ek	34

FÖRSTASIDAN

FOTO:
ANTON
THORSTENSSON/
COMCAM

Glöm inte bort vad vi är

Jag har flera gånger sagt att det säkerhetspolitiska läget i vår nära omvärld är osäkert och snabbt kan förändras. Den senaste tidens händelseutveckling i Ukraina och Rysslands agerande på Krim visar detta. Läget är allvarligt och jag kan inte utesluta att vi kan tvingas till nya bedömningar.

Utvecklingen i Ukraina bekräftar kärnan i försvarsreformen, nämligen att bygga och utveckla förband och förmågor som är moderna och snabbt gripbara för hela landets försvar. Därför måste vi få fullfölja det reformarbete som inleddes med försvarsbeslutet 2009.

Den insatsorganisation vi bygger är utformad för att kunna lösa de uppgifter som krävs. Men vi måste kontinuerligt utveckla den beslutade krigsorganisationen. Detta arbete ska vara allas fokus under året!

Jag har flera gånger sagt att det krävs rejäla resurstillskott för att bygga upp insatsorganisationen med både personal och materiel. Ingen vore gladare än jag om vår insatsorganisation skulle bli större än den vi nu bygger. Men då måste den vara finansierad fullt ut! Annars riskerar vi få ytterligare obalanser mellan uppgifter och resurser. Det är därför bra att våra ledande politiker nu öppnat för ekonomiska tillskott. Men, jag kommer inte att teckna in några ekonomiska tillskott innan jag erhållit dem!

Jag och min ledningsgrupp genomför nu en rundresa till alla förband i Sverige där vi beskriver målet för reformen, vägen dit och inte minst återkoppling av FM Vind. Det är viktigt att vi tar oss tid att diskutera alla typer av frågor, särskilt i en tid med stora förändringar. Det gäller även FMOrg 18, jag är medveten om er oro.

Men jag säger som jag tidigare sagt, jag kommer inte att stå bakom ett förslag som jag inte tror på. Men en sak är säker, i en värld som ständigt förändras kommer även förändringen i Försvarsmakten att fortsätta eftersom vi är en spegelbild av utvecklingen i världen.

Till sist: Glöm inte bort att Försvarsmakten har ett av de viktigaste uppdragen i en osäker värld.

Vi är demokratins yttersta garant.

Sverker Göranson
Överbefälhavare

REDAKTIONEN

Försvarsmaktens personaltidning finns även på www.forsvarsmakten.se och emilia.
kontakt: ff-red@mil.se
telefon: 08-788 88 88 (Informationsstaben)

ansvarig utgivare
ERIK LAGERSTEN, informationsdirektör

Nästa textdeadline: 2 juni 2014
Beräknad utgivningsdag: 27 juni 2014

redaktör
DAG ENANDER
dag.enander@mil.se
Försvarsmaktens informationsstab

grafisk formgivare
INGELA BERGSTRÖM
FMV, Grafisk produktion, Stockholm

Tryckt hos Lenanders Grafiska AB

Redaktionen förbehåller sig rätten att bearbeta inkommet material. Enskilda artiklar ger inte nödvändigtvis uttryck för Försvarsmaktens officiella ståndpunkt. För ej beställt material ansvaras ej.
ISSN 1100-8245

Genrebilder från Shutterstock.

Kunskapsutbyte vid kaffeautomaten

Han började jobba i Försvarsmakten när han var 16 år.

För fyra år sedan var hon sexton. Maddeleine Lindström och Jan-Erik Persson jobbar båda på staben på Försvarsmedicincentrum i Göteborg. Här är deras "tjöt" från fikarummet Nyfiket.

Jan-Erik, du har jobbat i Försvarsmakten i 50 år. Vad är sig likt sedan du började – och vad är den största förändringen?

– Om man ser på utvecklingen från mitten av 60-talet till nu så har nog allt förändrats, från värnpliktssystemet till fast anställda, från Krigsmakt till Försvarsmakt, ny materiel och nya utbildningssystem. Men pendeln slår ibland tillbaka, ta bara 60-talets trebefälssystem och senare enbefälssystem till nu med tvåbefälssystem och specialistofficerare där de gamla gradbeteckningarna är tillbaka.

Du har 50 års kompetens om Försvarsmakten. Hur kan den tas till vara nu när du går i pension?

– Erfarenheterna kan bäst tas tillvara genom att få tid att lämna över på ett bra sätt till den som tar över tjänsten efter mig.

Vad kommer du sakna mest från Försvarsmakten som pensionär – och vad kommer du sakna minst?

– Kamratskapen kommer jag sakna mest, minst alla nya "stöd"-system, nedläggningar och omorganisationer.

Vad är Försvarsmakten för dig?

– En bra arbetsgivare som gett mig möjlighet att påverka min egen utbildning och karriär. Jag sticker inte under stol med att det är med viss saknad jag lämnar Försvarsmakten efter så många år.

Maddeleine, du gjorde nyligen GMU och jobbar nu som yrkesinformatör. Varför valde du Försvarsmakten?

– Gemenskapen och den fysiska aktiviteten. Försvarsmakten ger mig det jag letade efter i ett jobb vilket är stimulans i form av nya utmaningar och ett arbete

där jag slipper få ångest på söndagar utan snarare en längtan.

Vilka är de vanligaste frågorna och missuppfattningarna om Försvarsmakten du får från unga människor du möter?

– De två största missuppfattningarna är att "lumpen" fortfarande är aktuellt efter studenten och att ett jobb i Försvarsmakten

kommer att likna en spelomgång i Battlefield.

Det pratas mycket om att det är svårt att få de unga att stanna i Försvarsmakten. Har du några tips på hur det arbetet kan bli bättre?

– Jag tror att när spänningen i arbetet ersätts av vanor och rutiner kommer man att vilja söka sig vidare efter några år på samma arbetsplats. Troligen har majoriteten av de som genomför GMU haft en eller flera tidigare arbetsgivare till skillnad från i går där

Jan-Erik Persson och Maddeleine Lindström vid kaffeautomaten på FöMedC.

värnplikten stod och väntade med öppna armar efter gymnasieåren. Att kunna ha något att jämföra med resulterar i att man uppskattar våra förmåner och stimulerande arbetsuppgifter. De är sällsynta på andra arbetsplatser.

Vad är Försvarsmakten för dig?

– Personlig utveckling, hälsa vid sidan av och på arbetsplatsen och kamrat- och gemenskap.

Text och foto: Ulrika Roos/FöMedC

? FRÅGAN "Vad tar du i bänkpress?"

Fråga från medarbetarna till ÖB under rundresebesöket på Amf1. Svaret? Att han tar mer än generalmajor Berndt Grundevik, sett till kroppsvikt. Klart är i alla fall att världrekordet i bänkpress innehas av amerikanen Eric Spoto, som utan bänkpressströja den 19 maj 2013 lyfte 327,5 kilo.

Mindre administration är målet

"Vi administrerar snart ihjäl oss..." var ett vanligt svar i förra årets medarbetarundersökning.

Därför ses hela administrationen över i projektet FM Vind 4.2 – och det är medarbetarnas konkreta förslag som ligger till grund för förändringarna.

Resultatet från förra årets FM Vind-undersökning visade tydligt att det finns områden där Försvarsmakten kan bli bättre. Administration är ett av de områden som tydligt genom kommentarer och i siffror dyker upp som mindre munter. För att göra något åt det tacklas administrationen nu genom projektet FM Vind 4.2, där stora delar av Försvarsmakten kommer att ha medverkat.

Under vårvintern har 17 förband besökts i syfte att diskutera vilka områden som måste bli bättre eller förändras.

– Det är tydligt att åsikterna om vad som är rätt och fel kopplat till vem som utför särskilda uppgifter skiljer sig åt beroende på var i landet man frågar. Men alla är överens om att oavsett fördelning av uppgifter ser ut så kan administrationen bli enklare och tydligare, säger Niklas Lindkvist, ansvarig projektledare vid Ledningsstaben.

Områden som väckt mycket diskussioner är bland annat de många beställningsflödena i Prio och hantering av avtal, men också frågor om varför så mycket manuell rapportering fortfarande

de sker när Prio finns.

– Samtalen har varit inlevelsefulla med en stor vilja och ambition från alla inblandade att få saker att fungera bättre, säger Niklas Lindkvist.

Nu väntar ett seminarium där första steget till förändring definieras, oavsett om det handlar om systemförändringar, ändringar i arbetssätt eller i fördelning av ansvar. Arbetet med att verkställa dessa åtgärder kommer sedan att pågå till slutet av 2014.

– Och om du som läser detta har förslagsområden där administrationen kan underlättas, är dina förslag varmt välkomna, säger Niklas Lindkvist.

Niklas Lindkvist

Världens största lednings- och samverkansövning

I början av april arrangerade Sverige en av världens största lednings- och samverkansövningar, Viking 14. Under den datagenrerade övningen med 2500 deltagare från 50 länder utbildades och förbereddes polis, civil och militär personal att leda, samverka och gemensamt hantera aktuella utmaningar i en internationell freds- och krishanteringsinsats.

Övningen har arrangerats med Sverige som ledande nation sedan 1999 och avslöper var tredje år. Viking-konceptet är ett samarbete mellan den civila myndigheten Folke Bernadotteakademien och Försvarsmakten samt USA.

Vad har Viking 14 gett dig?

– Att kvinnor och civila deltar är en nödvändighet för att en fredsbevarande operation ska fungera fullt ut. Mina nya kunskaper från Sverige

kommer jag använda när jag utbildar personal i Östafrika.

Anne Twinomugisha, Uganda

– Det är en intressant övning, och jag tror att vi kan lära oss mycket genom samarbete. Olika

länder löser problem på olika sätt, genom att öva tillsammans med andra nationer kan vi alla få till oss nya lösningar på problem.

Hannu Valve, Finland.

För första gången deltog personal från den östafrikanska fredsstyrkan East Africa Standby Force, förkortat EASF. Fredsstyrkan tränas och utbildas i internationella fredsinsatser där civila, militärer och poliser samarbetar. Av de 30-tal personer som deltog från Afrika var tre kvinnor.

Det blev en intensiv och lärorik övning för de drygt 2500 deltagarna som den 10 april lämnade sina stabsplatser och återvände hem till alla jordens hörn. Otvetydigt hör övningskonceptet Viking till de främsta i världen i sitt slag.

– Det är en jättebra övning. Det är väldigt positivt att få arbeta i en multinationell miljö och

utbyta erfarenheter med andra länder.

Harutyun Manasyan, Armenien

Text och foto: Richard Kjaergaard, Michaela Linge & Annika Gustafsson.

De löser publiceringen på emilia och webb

För de enskilda medarbetare eller förband som inte har tid eller behörighet att publicera information på intranätet eller försvarsmakten.se, finns lösningen Webbsservice från FMV.

Bland de tjänster som de kan hjälpa till med märks bild- och textredigering, uppdatera och skapa nya sidor åt alla Försvarsmaktens förband och publicera stabspublikationer.

Så hur gör man om man nu vill ha hjälp med något av ovanstående?

– Skicka ett mejl till webbservice@mil.se där du beskriver vad du vill ha hjälp med och var det ska uppdateras. Och glöm inte ditt serviceordernummer i mejlet, säger Frida Sundkvist på Webbsservice.

Sex smarta tips för billigare tjänsteresor

Nyligen antogs utmaningen att spara 50 miljoner kronor på tjänsteresor, pengar som istället kan läggas på övrig verksamhet. Här är sex förslag från Travel Management på FM HRC.

Beställ så tidigt som möjligt! Allt blir dyrare för varje dag du väntar med att boka.

Tänk video- eller telefonmöte! Det finns 51 moderna anläggningar för video- och telefonkonferenser.

Bestäm mötestider efter tidtabeller! Planera efter kommunikationsmedlens avgångs- och ankomsttid.

Avboka aldrig, ändra inget! Okej, det måste man ju ibland – men ombokningar kostar massor.

Buss är bättre än taxi! Undvik taxi och Arlanda Express, ta istället Flygbussarna.

Tre timmars resa=tåg! Visste du att restiden mellan centrala Stockholm och centrala Göteborg är densamma oavsett tåg eller flyg?

Pilotprojekt i Skaraborg

Försvarsmaktsråd Skaraborg startades för några år sedan i syfte att öka flödet mellan Försvarsmakten och världen utanför stängslet. I och med det nya sättet att personalförsörja förbanden krävdes nya metoder och arbets sätt i kontakten med civila arbetsgivare och utbildningsplatser men också i vissa fokusområden som exempelvis bostäder till soldater.

Ett av områdena som parterna ingående i Försvarsmaktsrådet jobbar med är till exempel validering, det vill säga överförandet av

försvarsmaktskompetens till civila intyg och betyg.

– Det kan till exempel handla om hur kompetensen hos våra logistikere, mekaniker, yrkesförare och kockar kan översättas för en civil arbetsgivare som är intresserad av att anställa en deltidstjänstgörande soldat, säger Anders Poutiainen, HR-chef på P4 i Skövde.

Högre utbildningar är ett annat exempel där Försvarsmakten samarbetar med Högskolan i Skövde. För den soldat som vill, kan och orkar finns där

möjligheten att under sin kontinuerliga anställning läsa en flerårig civil utbildning under hela sin anställningstid i Försvarsmakten, med individuell studieplan. När soldaten sedan byter tjänstgöringsform till deltid, har denne inte bara en troligen eftertraktad examen och begärliga kompetenser på sin CV – han eller hon har inte en krona i studien skuld.

– Det är viktigt att poängtera att vi aldrig betalar en partner för något. Alla samarbeten ska bara ha vinnare.

Sju stjärnprydda på scen

Sju kvinnliga människorättsaktivisters berättelser – återgivna av sju generaler och amiraler. Nyligen spelades pjäsen *Seven* i Natos högkvarter inför storpublik.

– Det är inte acceptabelt att världen är en farligare plats bara för att du är kvinna, säger Bengt Andersson.

Vanligen är han generalmajor och Försvarsmaktens logistikchef, men den här marsdagen läste Bengt Andersson Annabella De Leons berättelse – från en uppväxt i Guatemalas misär till parlamentsledamot som kämpar mot korruption och fattigdom.

Och det var en lugn svensk generalmajor som tog plats på scenen.

– Jag har sett pjäsen förut och är bekant med de olika rollerna.

Lika lugna var inte alla generalpersoner, som alla antingen tjänstgör i Shape, Supreme Allied Command Powers Europe eller representerar sin nation i SHAPE. Det är inte en brief eller ett möte av vanlig karaktär. Denna gång ska de höga officerarna i Nato ge röst åt en kvinna – till exempel Marina Pisklakova-Parker, den första kvinnan i Ryssland som etablerade en "hot-line" för kvinnor som ut-

satts för våld av närstående. Hennes historia lästes av chefen för NSHQ, Natos Specialförbandshögkvarter, den amerikanske viceamiralen Sean Pybus.

– *Seven* påminner oss om att vi alla tillhör den "männliga domänen" som är den viktigaste av alla domäner, säger Pybus.

Starkast intryck under framträdandet gjorde generalmajor Jerzy Biziewski från Polen. Han läste rollen som Mukhtar Mai från Pakistan som gruppvald-togs som betalning för en oför-rätt en släkting till henne begått mot en medlem ur en annan klan. Mukhtar Mai gjorde det självklara men otänkbara och ställde gärningsmännen inför rätta.

Syftet med *Seven* är att uppmärksamma kvinnors situation och väcka debatt. Mer information hittar du på:

www.sevenwomen.se

Text: Anna Björsson/
Genderrådgivare C INSATS

CITATET

"Ryssland har på ett provocerande sätt valt att försöka ändra på Europas gränser."

Försvarsminister Karin Enström (M) vid Försvarskonferens Skaraborg 2014

PÅ NY POST

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Pär Zakariasson** som stabschef vid Informationsstabben vid Högkvarteret under perioden 1 april 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 mars 2017. Vid tillträddandet på befattningen befordras Pär Zakariasson till överste.

Försvarsmakten placerar överste **Magnus Westerlund** vid Must inför uppdrag som Försvarsattaché i Försvarsmaktens högkvarter från och med 1 maj 2014.

Försvarsmakten placerar överste **Peder Söderström** som chef Helikopterflottiljen under perioden 30 april 2014 och tillsvidare dock längst till och med 30 juni 2018.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Ulf Landgren** som chef Helikopter-bataljonen, Helikopterflottiljen under perioden 17 februari 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 december 2018. Vid tillträddandet på befattningen befordras Ulf Landgren till överste.

Försvarsmakten placerar överste **Ronny Modigs** som chef för Militärvetenskapliga Institutionen (MVI) på FHS under tiden 1 mars 2014 till 28 februari 2018.

Försvarsmakten placerar överste **Per Jenvald** som tillförordnad chef för Försvarsmaktens chefsutvecklingsenhet under perioden 1 januari 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 maj 2014. Därefter placerar Försvarsmakten Per Jenvald som chef för Sjöstridsskolan under perioden 1 juni 2014 och tillsvidare dock längst till och med 30 juni 2018.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Anders Edholm** som ställföreträdande chef SÄKK under perioden 1 maj 2014 och tillsvidare dock längst till och med 20 april 2018. Vid tillträddandet på befattningen befordras Anders Edholm till överste.

Försvarsmakten placerar kommandör **Håkan Magnusson** som ställföreträdande chef för Prod Marin i Försvarsmaktens högkvarter under perioden 1 mars 2014 och tillsvidare dock längst till och med 30 september 2019.

Försvarsmakten placerar överste **Gabor Nagy** som Flygtaktisk chef i Försvarsmaktens högkvarter under perioden 1 februari 2014 tillsvidare dock längst till och med 31 december 2019. Vid tillträde på befattningen befordras Gabor Nagy till brigadgeneral.

Försvarsmakten placerar konteramiral **Anders Grenstad** som ställföreträdande insatschef vid Försvarsmaktens högkvarter under perioden 1 mars 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 juni 2019.

Försvarsmakten placerar kommandör **Erik Andersson** som chef för Marinbasen under perioden 1 april 2014 och tillsvidare dock längst till och med 30 juni 2018.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Ulf R Johansson** som tillförordnad chef för MHS H från och med 1 april 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 maj 2014.

Försvarsmakten placerar överste **Tommy Karlsson** som chef MHS H under perioden 1 juni 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 januari 2018.

Försvarsmakten anställer **Jan Pålsson** som överste tillhörande arméstridskrafterna. Pålsson placeras som chefsutvecklare Armé, FM CUE vid FM HRC från och med 1 juni 2014 och tillsvidare dock längst till och med 1 september 2018.

Försvarsmakten placerar överstelöjtnant **Peter Tagesson** som FM Rekryteringssamordnare vid HKV PROD UTB vid Försvarsmaktens högkvarter under perioden 1 mars 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 december 2017. Vid tillträddandet på befattningen befordras Peter Tagesson till överste.

Försvarsmakten placerar överste **Mikael Christoffersson** till C PROD FLYG förfogande i Försvarsmaktens högkvarter under perioden 1 mars 2014 och tillsvidare dock längst till och med 15 maj 2014. Försvarsmakten placerar därefter Mikael Christoffersson som Swedish Senior National Representative and Chairman of the Coalition, USCENTCOM under perioden 16 maj 2014 och tillsvidare dock längst till och med 30 juni 2016. Försvarsmakten konstituerar Mikael Christoffersson under tjänstgöringen vid USCENTCOM till brigadgeneral.

Försvarsmakten förlänger överstelöjtnant **Håkan Petersson** som tillförordnad chef för Ledningsregementet från och med 1 april 2014 och tillsvidare dock längst till och med 31 maj 2014.

Samstämd kvartett

Försvarsberedningens rapport blev försenad på grund av krisen i Ukraina.

Leveransdatumet 31 mars blev istället 15 maj.

Men hur oense är egentligen Försvarsberedningen så här i slutspurt? Inte speciellt mycket om man får tro kvartetten som framträdde på Försvarskonferens 2014 i Skövde.

– Nu är vi hyfsat nära varandra, säger Peter Hultqvist (S), ordförande i försvarsutskottet.

Allt var nästan klart – och så hände det saker i Ukraina och på Krim. Saker som Försvarsberedningen definitivt behövde ta med i sin rapport. Den kommer nämligen ligga till grund för det nya försvarsbeslutet med startdatum 1 januari 2016, ett beslut som inte är tänkt att påverkas av höstens riksdagsval. Så därför gav försvarsminister Karin Enström ett tilläggsuppdrag till beredningen: komplettera rapporten utifrån det ryska agerandet i Ukraina.

Så vad har beredningen då kommit fram till?

– Hoten kan spridas och utvecklas mycket snabbt, säger Cecilia Widegren (M) och kräver att Sverige blir bättre på underättelser och sensortolkning.

– Vår omvärldssyn är mer överens i dag än för bara två-tre år sedan. Då stod vi betydligt längre ifrån varandra. Utvecklingen i närområdet har varit mycket negativ, säger Peter Hultqvist.

Samsynen om säkerhetspolitiken kanske beror på Centerpartiet, i alla fall om man ska tro Staffan Danielsson (C).

– Vi är något av kittet i svensk försvarspolitik, säger han men avbryts av Peter Hultqvist.

– Nja, regeringen har skönmat omvärldsläget och försvarstillståndet...

Oj, det kanske finns lite oenighet trots allt i kvartetten – eller finns den hos de fyra partier som inte deltog i Försvarskonferensen?

Nej, ganska snabbt blir det en

enig front från de fyra försvarspolitiska talesmännen på plats.

Men hur ställer sig då de fyra till vad finansminister Anders Borg sagt; att Försvarsmakten kan behöva "substansiella tillskott"?

– Jag ansluter till vad finansministern sagt men vi kommer ändå tvingas till hårda prioriteringar, säger Allan Widman, (FP)

– Om det ska ske ett substantiellt tillskott ska andra departement vara med och betala det, säger Cecilia Widegren.

– Min önskelista är väldigt lång men det som står överst är ett medlemskap i Nato, säger Allan Widman.

– Jag vill se mer pengar till övningsverksamhet. Och det internationella budgetanslaget som

inte används borde hamna hos Försvarsmakten istället för hos Finansdepartementet, säger Peter Hultqvist.

Och sist men inte minst så diskuterade man Gotland. Alla var överens om dess strategiska betydelse men vad som behövs göras hade man inte samma åsikt om.

– Jag tycker i alla fall det är rimligt att analysera de militära allianser vi ingår i. Med Nato ligger vi redan sked, sa Staffan Danielsson.

– Jag är inte beredd att starta upp ett nytt regemente på Gotland, men jag tycker att vi ska borra hål i Slite hamns kajer. Och det kan vi göra redan i morgon, säger Allan Widman.

Text: Dag Enander/InfoS

Expertkommentaren:

Brist på pengar borde bekymra beredningen

Försvarsberedningen har fått förlängd tid för att omhänderta händelseutvecklingen i Ukraina och Rysslands agerande, men i grunden lever man med de direktiv som formulerades den 11 juli 2013, innebärande att förslagen ska fullfölja den inriktning för försvaret som lades fast av riksdagen 2009.

I direktiven finns en formulering om att man ska beakta förmågeutvecklingen i omvärlden och eventuella konsekvenser för insatsorganisationen – vilket omsatt till partipolitik manifesteras av förslag på fler Jas Gripen,

satsningar på ubåtsvapnet och luftvärn samt permanent militär närvaro på Gotland. Samtliga förslag har dock levererats utanför Försvarsberedningens sammanträdesrum, innan dess att insatsorganisationen ens har börjat diskuteras mellan ledamöterna. Det gör det inte precis lättare att komma överens, eller billigare.

Om (M) nu ska förknippas med satsningar på ubåtar och Gripen, kommer (S) behöva motsvarande storheter, vilket torde göra försvarsmaktsledningen bekymrad så länge ingen pengapåse materialiseras, som mot-

svarar både uppfyllnad av IO 14 och dessa nya besked. Det är som bekant mer poppis att räkna in segrar i form av konkreta materielsystem än mindre rubrikvänliga åtgärder, som är väl så viktiga för att få systemet att fungera i praktiken

I den bästa av världar lyckas Försvarsberedningen komma överens – över blockgränsen – om en realistisk finansieringsplan för IO 14 och de nya satsningarna. Man kommer för trovärdighetens skull behöva visa hur förmågan i hela systemet ökar och hur materielen ska

kunna förbandssättas och övas, samt hur det svarar upp mot den säkerhetspolitiska utveckling som man ganska enkelt kommer komma överens om hur den ska beskrivas. Den stora frågan om Sveriges militära samarbeten och vem eller vad som ska komma till undsättning efter en vecka, den förblir obesvarad.

Annika Nordgren Christensen, f.d. riksdagsledamot (MP) och representant i förra Försvarsberedningen. Medlem i Krigsvetenskapsakademien. Bloggar på annikanc.com, twittertr på @annikanc

Han besegrade mardrömmen

Gisslan i över en vecka i en jugoslavisk militärförläggning. Skenavrättad flera gånger. Det ledde till posttraumatiskt stressyndrom, PTSD för Michael Calmhede.

– Trots det ser jag min tid i Försvarsmakten som fantastisk, säger reservofficeren som nu går i pension efter drygt 40 år.

Michael Calmhede fick medaljen sårad i strid på veterandagen 2013 för sina psykiska besvär.

En arbetargrabb med långt hår och skägg som genom värnplikten fick komma in i en gemenskap som innebar både kamratskap och stort ansvar. Så beskriver Michael Calmhede sig själv. Och vid sidan av sin civila karriär har han bland annat hunnit med tre utlandsinsatser på sammanlagt 44 månader som militärobservatör. Minnena är många, men den händelse som satt de djupaste spåren är då han satt som gisslan under sju dygn.

– Jag var chef för drygt 30 militärobservatörer som jobbade på den bosnienserbiska sidan. Den 26 maj 1995 hade bosnienserber börjat ta FN-personal som gisslan. De kedjade fast dem vid broar, radarstationer och ammunitionsförråd och visade upp dem i TV. Jag ringde min bosnienserbiske

motsvarighet och sa ”Så här får ni inte göra!”. Han svarade att det var utom hans kontroll. Ibland ville de inte ha koll på sina soldater för att slippa ta ansvar för vad de gjorde.

Tillfångatagen och skenavrättad

Läget var oroligt och Nato flygbombade dagen innan och under dagen ett ammunitionsförråd utanför Pale. Fler och fler av de FN-team som Michael Calmhede hade radiocheck med en gång i timmen svarade inte, och han förstod att de tagits till fånga. Senare samma dag var det Michaels och hans danske kollega Jacks tur.

– Vi hyrde övervåningen på ett hus. Vi hade lakan för fönstren för att ingen skulle se in, men jag såg skuggan av två soldater som närmade sig vår entré. Det kan ha varit

paramilitärer eller reguljära soldater, det var svårt att veta vem man kunde lita på. De dundrade in och krävde att vi lämnade ifrån oss vår kommunikations- och skyddsutrustning.

I huset där Michael bodde fanns fast kommunikationsradio och direkttelefon till det bosnienserbiska högkvarteret som skulle ansvara för observatörernas beskydd. Han tryckte ner sändknappen på radion för att larma.

– SX this is L, teaparty out! sa jag. SX betydde Sierra Xray, det var beteckningen på högkvarteret i Sarajevo. ”L” som i Lima var vår anropssignal och teaparty betydde att vi blivit tagna som gisslan. Sekunden efteråt hade jag en Kalasjnikov mot huvudet.

➤➤➤

Soldaterna tog deras utrustning och lämnade dem sedan. Michael Calmhede ringde det bosnienserbiska högkvarteret och krävde det skydd de enligt avtalet hade rätt till via Bosnien Serb Army, BSA.

– En dryg timme tidigare hade vi också blivit bestulna på vår bil. Det var ”fri jakt” på FN-personal. De kom och hämtade oss till sitt kårhögkvarter. Först tänkte vi att detta var det beskydd vi bett om, och att vi skulle kunna förhandla loss gisslan. Men när vi fördes till ett logement förstod vi att vi också var gisslan. Något senare förklarades vi vara krigsfångar.

Nu följde sju dygn i fångenskap, med kontrollförlust och total ovisshet om vad som skulle hända härnäst.

– Det är det absolut värsta jag varit med om. Några gånger höll de vapen mot våra huvuden och sa att de skulle döda oss. Vid ett tillfälle sköt några soldater på kommando tre salvor finkalibrig eld mot byggnaden där vi hölls i förvar. Hela mitt liv fladdrade förbi på delar av sekunder.

Michael Calmhede trodde inte att han skulle få se sin fru och sina barn, då 12 och 15 år gamla igen. Skulle han bara försvinna utan att hans familj skulle få veta vad som hänt honom eller få en kropp att begrava?

Skäl att skilja på kropp och själ

– Tiotals gånger per dygn hörde vi Natoflyg på nära håll, och jag var livrädd att de skulle bomba BSA-mål. En gång hörde vi en explosion inne på kaserngården. Bosnienserberna hade dessutom hotat med att avrätta FN-personal om Nato fortsatte med flygbombningarna. Året innan när FN-personal togs som gisslan i Gorazde hade chefen för observatörsteamet fått uppgiften av BSA att FN-personal skulle börja avrättas om en timme och att han skulle tala om i vilken ordning det skulle ske. Jag fruktade att detta kanske skulle bli min uppgift denna gång.

Michael och hans danske kollega fick bo på ett logement tillsammans med en fransk officer och två serber. De försökte hålla sig sysselsatta för att få dagarna att gå.

– Vi fick gå till matsalen för att äta regelbundet. Däremellan motionerade vi, städade rummet, läste, spelade kort, vilade och vårdade vår utrustning. Allt för att hålla oss sysselsatta och skingra tankarna.

Dessutom utvecklade jag en förmåga som jag förstått att de flesta som hamnar i en liknande situation brukar ta till: min kropp kunde de göra vad de ville med, men min själ kunde de inte rå på. I tankarna återupplevde jag underbara stunder med min familj. Jag kunde till och med lyssna på musik jag tycker om och läsa böcker jag tidigare läst inuti mitt huvud. Utan min danske kollega Jack Jørgensens kamratskap hade jag inte klarat traumat som gisslan lika bra.

Efter sju dygn kom ett av befälen på militärpolisbataljonen in i rummet och uppmanade fångarna att packa sina saker för att de skulle flyttas.

– Han hade en soldat med sig, som jag noterade var obehärdad. Först trodde jag att det var vår tur att sättas ut som mänskliga sköldar. Men när vi kom ut på kaserngården såg jag en militärbuss med FN-personal. Det var min franske rumsgrannes pluton och hoppet tändes.

De transporterades under hela natten för att nästa kväll flygas till Zagreb. Först nu förstod de fullt ut att de var på väg att frigges. På flygplatsen väntade ett massivt pressuppbåd.

– Jag fick komma till ett amerikanskt militärsjukhus där jag kollades upp för att därefter tillbringa några dygn på det svenska högkvarterskompaniet innan jag antligen kunde resa hem och träffa min

familj. Jag hann hem lagom till barnens skolavslutning och jag kan inte beskriva med ord hur fantastiskt det var att se dem igen.

När verkligheten hann ikapp Michael

Samtidigt var tankarna kvar i Jugoslavien, hos de observatörer han var ansvarig för. Han kände skuld för dem som fortfarande var kvar. Med familjens tillåtelse valde han att efter bara tio dagar hemma i Sverige åka tillbaka för att fullfölja sitt uppdrag.

– Just då mårde jag bra och erfarenheten visar att man ska tillbaka till sitt förband så fort som möjligt, även om det naturligtvis finns lägen då det inte är lämpligt. Men jag hade aldrig förlåtit Försvarsmakten om jag inte fått åka ner igen.

Sen kom det smygande successivt. Med början hösten -96, när Michael varit hemma i Sverige för gott ett halvår, kom händelserna drygt ett år tidigare i kapp honom.

– Jag började få koncentrationssvårigheter och kunde snart inte längre läsa en bok eller lyssna på musik. Det var oroligt i Kosovo och bilder därifrån tog mig snabbt tillbaka till min egen tid på Balkan. Jag klarade inte av att se filmer med explosioner, för jag retade upp mig på att de såg så överkliga ut, inte alls som dem jag själv

Michael Calmhede i bostaden/kontoret våren 1995. På bordet står kommunikationsutrustning och på väggen hänger lägeskartan med konfrotationslinjen tydligt utmärkt. Bostaden låg två kilometer öster om Lucavica Barracks som var Sarajevo Romania Corps högkvarter. Det var härifrån han och hans danske kollega hämtades för att bli gisslan.

sett. Och någon gång såg jag en film på tv där en person sköts till döds. När jag bytte kanal var samma skådespelare med i en annan film, fullt levande. Allt kändes överklagt.

Över Södermalm i Stockholm där Michael fortfarande bor med sin familj flyger dagligen många flygplan för att landa på Bromma flygplats.

– Så fort jag hörde ett flygplan var jag tillbaka i gisslansituationen igen. Men det utlösande var när ytterligare en svensk, som dessutom var från samma regemente som jag, togs som gisslan i Georgien februari 1998. När jag hörde det på nyheterna gick det som ett jordskred genom min kropp. Jag fick frossa, huvudvärk, ont i kroppen och feber. Jag kunde knappt sova och det var som att jag levde med honom de dygn han satt som gisslan. Jag tänkte ofta på döden, hade sorg och fick en djup depression.

Ett val mellan offer och åtgärd

Som socialarbetare hade Michael Calmhede tidigare deltagit i olika former av stödgrupper. Ändå tog det ett tag innan han insåg att han själv behövde hjälp. Genom Försvarsmakten fick han hjälp att kontakta Kris- och traumacentrum där han sedan gick i terapi under cirka ett år, något som bekostades av Försvarsmakten.

– Jag insåg att jag måste välja, antingen blir jag ett offer eller så gör jag något åt detta. Det är ett av de bästa beslut jag fattat. Men terapi är tufft. Precis som ett gisslandrama var det en situation där jag trodde mig sakna kontroll. Det handlade för mig ytterst om liv och död.

Efter terapi återkommer inte den psykiska smärtan lika ofta, den varar inte lika länge och är mindre stark. Michael har fått kontroll över allt det hemska som han

varit med om och förstår varför han reagerat som han gjort. Nu använder han sig av sina erfarenheter för att hjälpa andra, som kamratstödare inom Sveriges Veterantjänst Fredsbaskarna.

– Som kamratstödare blir man tilldelad vissa fall. Jag har exempelvis jobbat mycket med soldater som tjänstgjort i Afghanistan.

Michael känner igen sig i de historier han får höra. De som hör av sig kan vara deprimerade och känna sig ensamma, tro att de saknar framtid och att ingen förstår. Ofta tror de att det är tyngre att ta itu med sina problem än det är att leva med dem, förklarar han.

– Då försöker jag bygga upp ett förtroende genom att berätta delar av min egen historia, för att visa att det finns hopp om ett värdigare liv. Det är tungt i början men sedan lättar det. Alla kan må bättre, men du måste våga ta steget och ta itu med dina problem.

Även om han nu går i pension fortsätter han med kamratstödandet så länge han orkar, är frisk och andra värdesätter det han gör. Han tänker fortfarande på gisslandramat varje dag, men nu kan han själv bestämma när han vill tänka på något annat.

– Livet är fullt av påminnelser men nu kan jag säga att jag är tacksam för att jag fick vara med om detta, det har förändrat mitt liv på ett positivt sätt. Det finns saker jag inte vill uppleva igen men jag har kunnat vända det till något bra. Om jag dessutom kan hjälpa andra genom mina erfarenheter gör det mig oerhört glad och jag känner stor tacksamhet över att få dela deras historia.

TEXT: LENA PARKVALL/INFOS

FOTO: KIM SVENSSON/FÖRSVARMAKTEN OCH
PRIVAT

MICHAEL CALMHEDE

Civil karriär: Har bland annat arbetat som socialarbetare och var föreståndare för en institution för missbruksvård i 16 år. Har också arbetat inom fastighetsbranschen och med säkerhetsutbildningar på Folke Bernadotteakademien.

Militär karriär: Reservofficer i 40 år som nu går i pension. Gjorde värnplikten på dåvarande Jämtlands fältjägarregemente I 5 1967-69. Har deltagit i många övningar och utbildningar och gjort tre insatser som militärobervatör, två gånger inom UNTSO (Egypten och Libanon) under 80-talet och i UNPROFOR/UNPF (på Balkan) under 90-talet. Fick Försvarsmaktens medalj för sårad i strid på veterandagen 2013, för Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) som han utvecklade som en följd av upplevelser under insatsen i Jugoslavien.

Privat: Bor med sin fru på Södermalm i Stockholm. Två vuxna barn.

Fritid: Är kamratstödare inom Fredsbaskarna. Tycker mycket om klassisk musik och läsning. En av favoritromanerna är "Okänd soldat" av Väinö Linna.

KÄNNER DU IGEN DIG? HIT KAN DU VÄNDA DIG FÖR STÖD OCH HJÄLP:

Försvarsmakten har särskild personal, veteransamordnare, som arbetar med att hjälpa veteraner med praktiska frågor. Du når dem genom att ringa 08-514 393 00. www.forsvarsmakten.se/veteran

Försvarsmakten samarbetar också med externa veteranorganisationer, som Sveriges Veterantjänst Fredsbaskarna. Deras kamratstödjour finns till för alla som gjort internationell tjänstgöring och deras anhöriga. Den är bemannad dagligen klockan 18.00-21.00, telefon 020-666 333. Du kan också mejla till 020666333@fredsbaskarna.se

KORTA FAKTA OM POSTTRAUMATISKT STRESSYNDROM, PTSD

Kan drabba dig som varit med om en svår händelse som inneburit livsfara eller en allvarlig kränkning av din integritet.

Vanliga symptom:

- Att återuppleva traumat i form av återkommande och påträngande minnesbilder.
- Att försöka undvika allt som på något sätt påminner om traumat. Det kan leda till att du isolerar dig från familj, vänner och arbetskamrater.
- Omotiverade vredesutbrott, koncentrationssvårigheter och sömnproblem.

Besvären kommer vanligtvis inom några veckor efter den traumatiska händelsen, men ibland tar det månader eller år. En behandling som visat god effekt är kognitiv beteendeterapi.

Källa: Vårdguiden

Thanksgivingmiddag för veteraner, anhöriga och speciellt inbjudna gäster på James A. Haley Veterans' Hospital i Tampa, Florida.

En hjälpende hand

Vem tar hand om dig om du skadas under insats eller tjänstgöring?

Och vem stöttar din familj?

I Sverige finns statens sociala skyddsnät som stöd till veteraner och deras anhöriga. I USA är det istället ideella organisationer som ibland förgyller en lång sjukhusvistelse. Ibland räddar de familjer från ekonomisk misär.

Precis som i Sverige kallas alla de cirka 22 miljoner personer som någon gång varit anställda inom den amerikanska Försvarsmakten veteraner – oavsett om de tjänstgjort inom landet eller utomlands.

Den som fullgjort fyra års kontrakt eller mer eller den som skadats omfattas av fullvärdigt veteranstöd, vilket innebär exempelvis förmåner inom sjukvård och rätt till fyra års betalda studier.

Dessutom finns det cirka 800 självständiga hjälporganisationer inom området i USA.

En av dessa är Operation Helping Hand, OHH, som har specialiserat sig på att ge stöd till dem som vistas på James A.

Haley Veterans' Hospital i Tampa, Florida.

Många som arbetar med OHH är själva pensionerade veteraner.

– Vi försöker ge veteranerna och deras

familjer det stöd som vi själva hade velat ha. När vi kom hem fick vi ingenting, inte ens ett tack. När jag träffar unga soldater som skadats i strid tänker jag ofta att det kunde ha varit jag, säger Bob Markee.

Bättre sjukvård = fler svårt skadade

Bob tjänstgjorde 23 år i USA:s försvarsmakt, bland annat i Vietnam. Och han säger att mycket har blivit bättre på veteranområdet de senaste 20 åren, både arbetsgivarstödet och det som hjälporganisationer ger. En skillnad från Vietnamkriget är också att allt fler återvänder hem med en fysisk skada – tack vare bättre sjukvårdsutbildning i de stridande förbanden och snabbare

Några av kvällens gåvokassar med presentkort, värdecheckar och liknande väntar på sina ägare.

evakueringsresurser överlever fler svårt skadade.

På veteransjukhuset finns drygt 400 sjukbäddar och hundratalet platser för rehabilitering. Många veteraner har varit på sjukhuset i flera år och ibland är det små saker som krävs för att förgylla en svår tid.

– En av våra mest populära aktiviteter är "The Milkshake Run" där vi med hjälp av en lokal sponsor levererar milkshakes direkt till veteranernas sjuksängar. Andra gånger ordnar vi så att veteranerna och deras familjer får gå på basebollmatcher. Ibland skickar vi de anhöriga på spa, säger Jim Griffin som är en av organisationens eldsjälar och också veteran.

Behövde bo i bilen

Alla aktiviteter möjliggörs via donationer och sponsorer. Nya patienter och deras familjer välkomnas med blommor och presentpåsar till ett värde av tusentals kronor. Det kan handla om presentcheckar på kläder, bilreparationer eller sportevenemang. Men organisationen hjälper ibland också till med det mest basala.

– Vi har haft fall där veteraners anhöriga har tvingats sova i bilen på sjukhusets parkering för att kunna vara nära sin skadade familjemedlem. Många av de soldater som skadas vid internationell tjänstgöring är unga och har inte hunnit skaffa en stabil ekonomi. Då känns det bra att kunna hjälpa till med tak över huvudet, säger Bob Silah, ordförande i Operation Helping Hand.

Uppskattad middag

Varje månad arrangeras middagar där veteransjukhusets patienter och deras familjer får träffa likasinnade vid en efterlängtd paus i en många gånger lång sjukhusvistelse. En av patienterna som brukar komma på middagarna är Jeremy Voels. För tre och ett halvt år sedan, tre månader in på sin tjänstgöring i Afghanistan, träffades han i ryggen av flera skott från en krypskytt. Jeremy låg i

Jeremy Voels, rullstolsburen efter en ryggradskada orsakad av en talibansk krypskytt. På sin mobiltelefon visar han upp bilder på sig några år tidigare: då vältränad soldat tillsammans med sin badande ettåriga son.

koma i en och en halv månad efteråt, blev delvis förlamad från midjan och nedåt och kommer enligt läkarna aldrig att bli helt återställd. Han är angelägen om att visa bilder i sin mobiltelefon på hur han såg ut innan skadan: En snygg, snaggad, vältränad ung man med självsäkert leende har ersatts av en 24-årig rullstolsburen, överviktig kille med sorgsna ögon.

– Första tiden låg jag på ett tyskt sjukhus. Sedan flögs jag hem för att vårdas i Kentucky. Den senaste tiden har jag varit inlagd här i Tampa. På tre år har jag kunnat lämna sjukhuset och träffa min familj tre gånger.

Han var gift och hade en ettårig son när han skadades. På helgerna får Jeremy besök av sin familj, något som möjliggörs genom ekonomiskt stöd från OHH. Och han uppskattar middagarna som organisationen arrangerar varje månad.

– Då får jag träffa andra som är i ungefär samma situation som jag. Det är ett väldigt välkommet avbrott i vardagen, säger Jeremy.

Anhörigstödet bättre än i USA

Anhörigstödet är mindre utvecklat i USA än i Sverige och köps i viss mån in av icke-statliga aktörer. Samarbeten som det mellan svenska Försvarsmakten och de ideella organisationerna Sveriges Veteranförbund Fredsbaskrarna, Svenska Soldathems-

förbundet, Invidzonen och Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund är ovanligt i USA. Att tvingas bo i en bil på sjukhusparkeringen för att kunna vara nära sin soldat är inte något som skulle inträffa i Sverige.

– Genom nära samarbete med kommuner, landsting, Försäkringskassan och ideella organisationer verkar vi för att ge våra veteraner ett anpassat och professionellt stöd utifrån just den individens behov, säger Anders Stach, chef på Försvarsmakten veteranenhet.

TEXT: LENA PARKVALL/INFOS

FOTO: DAG ENANDER/INFOS

Jim Griffin, Bob Silah och Bob Markee leder OHH i Tampa.

OPERATION HELPING HAND (OHH)

En icke vinstdrivande organisation som stödjer veteraner som vistas på James A. Haley Veterans' Hospital i Tampa. Organisationen erbjuder också stöd till veteranernas familjer.

Organisationen har funnits sedan 2004 och har under sina snart tio verksamma år hunnit stödja över 1 000 veteraner som skadats vid tjänstgöring för det amerikanska försvaret. Alla som arbetar inom Operation Helping Hand är oavlönade och organisationens arbete möjliggörs genom donationer från privatpersoner och företag.

VETERAN OCH VIP?

Trots att mindre än en procent av den amerikanska befolkningen tjänstgör eller har tjänstgjort inom försvaret så är veteranerna och stödet till dem påtagligt synligare än i Sverige. Det är inte ovanligt att se skyltar i butiker och restauranger med utrop som "Support our Troops" (stöd våra trupper) eller "Military Discounts" (militärrabatt). Många verkar ha insett att kopplingen till veteraner ger status, och bland företagen som sponsrar olika veteranaktiviteter finns både restaurangkedjor, sprittillverkare och klädföretag.

Ny syn på veteraner

Bättre statistik över våra veteraner, tydligare information om vilka försäkringsvillkor som gäller och en lösning för hur vi tar hand om de som behöver ett utökat och långsiktigt stöd.

Tre av frågorna som Allan Widman tar upp i veteranutredningen som presenteras i dagarna.

– Och det vore bra om statsministern hedrar Sveriges veteraner genom att medverka på veterandagen, säger veteranutredningens särskilda utredare.

Han skjuter enligt egen utsaga AK5:a med synnerligen begränsad framgång och är reservofficer med några dagars tjänstgöring då och då.

Men det var inte därför han då han kom in i riksdagen 2002 sökte sig till försvarspolitikern och försvarsutskottet.

– Jag är advokat i grunden och det mest naturliga kanske hade varit att satsa på justitieutskottet. Men jag ville göra något jag aldrig hade gjort förut, säger Allan Widman.

Hans uppdrag i riksdagen sammanföll tidsmässigt med Sveriges engagemang i Isaf-insatsen i Afghanistan. Under hans första år i riksdagen växte insatsen stadigt och antalet svenska soldater ökade. Trots detta saknade det svenska samhället det engagemang i veteranfrågor som fanns i många andra länder.

– För mig framstod det självklart att när Sverige i större utsträckning deltar i farliga operationer ska vi också ta hand om personalen som kommer hem. Det ledde till min allra första interpellation till dåvarande försvarsministern.

Bra början, men sen då?

Ett par år senare och med den nya reger-

ingen utsågs Allan Widman till utredare i den första veteranutredningen som slutfördes 2008. Så gott som samtliga av förslagen i utredningen har nu genomförts eller i alla fall beslutats av riksdagen. 2011 trädde den så kallade veteranlagen i kraft, och den 29 maj varje år firas veterandagen vid Sjöhistoriska museet på Djurgården i Stockholm. Förra året invigdes veteranmonumentet *Restare* vid samma plats, det pågår flera stora forskningsprojekt på området och det finns veteransamordnare och psykologer med specialistkompetens anställda på förbanden. I den pågående utredningen tittar man nu på hur väl förändringarna har genomförts och om något behöver förbättras.

– Allt tyder på att veteranerna och deras anhöriga är mer tillfreds nu än innan den nya veteranlagstiftningen trädde i kraft. På vissa områden ligger Sverige långt framme, på andra områden är vi fortfarande efter.

200 år av fred, en befolkning utan färsk minnen av krig och en självbild om att ha världens bästa välfärd – som också borde duga åt veteraner – är några av förklaringarna till att det är så, tycker Allan Widman.

– Nu tittar vi på hur Sverige kan bli

bättre på att ta hand om de allra svåraste fallen, de veteraner som behöver mycket stöd och under lång tid. Försvarsmaktens omhändertagande imponerar initialt, men hur kan vi bli bättre på att hjälpa på sikt? Vi diskuterar en central funktion som kan ge ett kvalificerat stöd till dem som bäst behöver det, något som redan finns i många andra länder.

Försvarsmakten en förebild

Samtidigt är han väl medveten om att förutsättningarna förändras, insatsen i Afghanistan har redan kraftigt reducerats och några liknande insatser av samma storlek planeras i nuläget inte. Detta innebär att Sverige på sikt kan få färre veteraner som är i behov av stöd.

– Visst finns risken att det vi nu bygger upp faller i glömska om behoven minskar. Det finns en stor insatströtthet i världen efter Afghanistan och man planerar såvitt jag vet inga stora markinsatser inom överskådlig tid.

Allan tycker att hans politikerkollegor i regeringen ska ta de tillfällen som ges för att Sverige ska delta i internationella militära insatser i framtiden.

– Inte för att Sverige ska få fler vetera-

Allt tyder på att veteranerna och deras anhöriga är mer tillfreds nu än innan den nya veteranlagstiftningen trädde i kraft. På vissa områden ligger Sverige långt framme, på andra områden är vi fortfarande efter.

ALLAN WIDMAN

Gör: Riksdagsledamot för Folkpartiet sedan 12 år tillbaka.

I grunden advokat, kapten i reserven på A9 i Boden. Ledamot i försvarsutskottet och Försvarsberedningen samt ordförande i EU-nämnden.

Aktuell: Leder veteranutredningen som presenteras i slutet av april. Var också ordförande i den första veteranutredningen som lades fram 2009, som bland annat ledde till införande av veterandagen, veteranmonument, nya medaljer och en satsning på veteranstöd på Försvarsmaktens förband.

ner, utan för att det är värdefullt för både oss och andra. Det bidrar till en bättre och säkrare omvärld. Det är dessutom avgörande för Försvarsmaktens rekrytering till nationellt försvar och kompetensutveckling.

Försvarsmakten samarbetar med externa organisationer så som Sveriges Veterantjänst, Fredsbaskrarna, Soldathemsförbundet och Invidzonen kring stödet till veteraner och anhöriga. Det är ett viktigt och värdefullt samarbete som bör bevaras och utvecklas, tycker Allan Widman.

– Ibland behöver man prata med någon som vet vad det handlar om. Genom samarbetet med dessa organisationer kan veteraner och deras anhöriga få stöd från andra som är eller har varit i samma situation, utan att alltid behöva blanda in sin eller sina anhängigas arbetsgivare.

Utredningen tittar också på hur andra myndigheter med verksamhet som genererar veteraner ska utveckla sitt stöd.

– Det finns flera andra myndigheter med personal som tjänstgör i samma krigshärjade områden som Försvarsmakten, exempelvis polisen, MSB, Sida och Folke Bernadotteakademien. Här har

Försvarsmakten kommit längst och får i mycket vara en förebild för de andra myndigheterna när de funderar över sitt veteran- och anhörigstöd.

Reinfeldt efterfrågas

Allan Widman ser det som ett politiskt misslyckande att veteranfrågan fortfarande möts av ointresse i samhället, även om han i övriga riksdagen ser ett ökat engagemang. De gånger svenskar senast har stupat i Afghanistan har riksdagens ledamöter och personal samlats för att hedra dem med minnesstund och tyst minut. Dessutom brukar många av medlemmarna i försvarsutskottet vara med och fira veterandagen. Men än så länge har en viktig person lyst med sin frånvaro just där.

– Engagemang går det ju inte att lagstifta om, men nog tycker jag att det vore mycket bra om också statsministern hedrar Sveriges veteraner genom att medverka på veterandagen, säger Allan Widman.

TEXT: LENA PARKVALL/INFOS

FOTO: ANTON THORSTENSSON/COMCAM

VETERANUTREDNINGENS

DELTAGARE

Särskild utredare

Riksdagsledamot Allan Widman

Sakkunniga

Carl van Duin, militärsakkunnig

Marie Ericsson, departementssekreterare

Eva Hjortendal Hellman, departementsråd

Katja Wahlsten, departementssekreterare

Experter

Helena Brunner, handläggare

Stefan Hallén, avdelningschef

Tiina Heino, enhetschef

Sten Malmer, rådgivare i personalfrågor

Per-Olof Michel, leg. läkare psykiatri, docent

Lars Nylén, generaldirektör

Kjell Rörström, säkerhetsskyddschef

Stina Sjölin, enhetschef

Anders Stach, överstelöjtnant

Bo Wrånker, förbundsordförande

Sekretariat

Huvudsekreterare Thomas Wallander

Sekreterare Jens Pettersson

Vilka vill vi vara?

(och vilka tror vi att vi är?)

Hur ser omvärlden på Försvarsmakten?

Och hur ser Försvarsmaktens medarbetare på sig själva och hur vill de uppfattas? Svaren på de frågorna är varken enkla eller uniforma, men arbetet Roller och relationer ska ta reda på – och tydliggöra – svaren.

Via medarbetarundersökningen FM Vind har en rad slutsatser kunnat dras om vad medarbetarna har för självbild och bild av sin arbetsgivare. Och det är inte alltid munter läsning: allt för många medarbetare känner bristande förtroende för Försvarsmakten och dess syfte, roll och uppgift.

Det är en förklaring till ÖB:s förbandsrundresor under våren, där han förklarat var vi står och vart vi ska. Men det långsiktiga arbetet har bara börjat, bland annat i ett utvecklingsarbete som kallas Roller och relationer.

– Syftet är att stärka förtroendet hos allmänheten och attraktionskraften bland kommande medarbetare och frivilliga, men också ge tydligare inriktningsfokus och målbild internt, säger informationsdirektör Erik Lagersten.

Och han är öppen kring de utmaningar och problem som Försvarsmakten står inför.

– På bara tio år har Försvarsmakten gått från en monopolställning till en position i dag som nästan i alla avseenden är konkurren utsatt eller uppfattas som onödig. Vi måste nu vara en attraktiv arbetsgivare, rättfärdiga vår roll som relevant aktör där väpnad strid är vår unika kompetens och mycket mer. Det skapar en organisation under stort förändringstryck, säger han.

Dessutom är Försvarsmaktens uppdrag – både internt och externt – inte längre tillräckligt tydligt, vilket är en bidragande orsak till en lågt motiverad organisation men också ett ifrågasättande och tvivel bland allmänheten.

– Det måste vara glasklart för oss själva vilken uppgift vi har och hur vi ska lösa den. Det gäller också alla utanför myndigheten, inklusive de som funderar på en framtid i Försvarsmakten.

Målet med Roller och relationer är därför att tydliggöra den målbild som Försvarsmakten och dess medarbetare ska styra och sträva mot, varje dag och i allt vi gör. Flera myndigheter har gjort ett liknande arbete, bland annat Skatteverket och Trafikverket med mycket goda framgångar.

– Nu ska Försvarsmakten göra samma arbete, säger Erik Lagersten.

Erik Lagersten

TEXT: DAG ENANDER/INFOS

FOTO: FÖRSVARSMAKTEN

Vad är Försvarsmakten för dig?

– En samhällsresurs som ska kunna göra det som ingen vill att den ska behöva göra. Vardagen är allt från frustrerande till oerhört stimulerande och uppskattad. Det är ett så tydligt jobb där ingen dag är den andra lik eller ens månaderna heller liknar varandra. Försvarsmakten är en plats som är så väldigt variationsrik, utom till kläd-seln.

Johan Höglund, 25 år, 1. CBRN-kompaniet, SkyddC

– En arbetsplats med oändligt många möjligheter till att arbeta med det man vill.

Karolina Prestberg, 24 år, gruppchef Livskvadron, Livgardet

– Så svårt! Det är ju min arbetsplats. Försvarsmakten är en viktig del av samhället. Jag har jobbat här i drygt 34 år vilket är den största delen av mitt arbetsliv. För mig har Försvarsmakten varit en bra arbetsgivare med stora möjligheter till utveckling. Man behöver inte sitta med ett och samma hela tiden. Så hoppas jag att det ska få vara i framtiden också.

Ragnhild Zachariassen, 61 år, förbandsekonom, SkyddsC

– Försvarsmakten är en arbetsplats i förändring. De beslut som tas påverkar många människor och det är viktigt att allt blir rätt. Det är också en arbetsplats med stor variation i arbetsuppgifter och personalkategorier, och som ger bra arbetsförmåner som träning på arbetstid.

Daniel Godoy, 40 år, IT-chef, Livgardet

– En organisation som jag känner stolthet för, som är föränderlig och som numera fokuserar på rätt saker.

Pontus Thiel, 38 år, flygunderhållsplutonchef/dykare F 17

– Stor organisation med många olika uppgifter.

Andreas Cyrillus, 34 år, driftledare F 17

Försvarets forum frågade tre deltagare på Cold Response om deras syn på Försvarsmakten

Vilka tror du att vi är?

– Hmm. Jag har faktiskt inga större intryck av Swedish Armed Forces än så länge. Jag tjänstgjorde i Bosnien, men tror inte ni var där. Jaså, var ni? Okej, men vi samarbetade aldrig.

Bob Kennedy, 32nd Canadian Brigade Group, Toronto

– Bra fråga. Den ställer vi oss i amerikanska försvarsmakten och marinkåren också allt mer. Jag tror det finns en oro hos flera nationers försvarsmakter att man post-Afghanistan inte riktigt är klar över sin kommande roll. Lösningen är förbättrat partnerskap, som här på Cold Response.

Chad McMeen, Public Affairs Chief, Marine Corps Forces in Europe and Africa, Stuttgart

– Jag har noga följt övergången från värnplikt till ett yrkesförsvar i Sverige. Från det har jag förstått att det kan ha gått lite för fort. Sedan är jag så klart medveten om de svenska internationella insatserna, trots att ni inte är med i Nato så är ni med på övningar och i insatser.

Öyvind Baardsen, arméstaben, Oslo

Tur med vädret på lyckad övning

Meterdjupt snöblask och bitande atlantvind – för att dagen efter bjuda på 23 minusgrader.

Vädret under den internationella storövningen Cold Response var som vanligt en utmaning.

Nytt för i år var att Sverige och överste Lars Karlsson ledde den multinationella brigaden MNBDE.

16 000 soldater från 16 länder, med ett svenskt bidrag 1 400 soldater. Det gör Cold Response till den största övningen som Försvarsmakten deltar i under 2014. Och övningen, som hölls mellan 8 och 21 mars får toppbetyg av övningsledaren för den svenska kontingenten, överste Olof Granander.

– För Sverige var Cold Response en succé. De svenska bidragen har mycket väl motsvarat de krav som övningens karaktär ställt på den multinationella brigaden, som man i huvudsak tillhört.

Jägarbataljonen lyckades efter lång infiltration i svår terräng och under svåra förhållanden hämta in underrättelser och sedan stödja brigadanfallet genom att bekämpa mål i djupet. Under ledning av den multinationella brigaden har sedan den mekaniserade bataljonen från I19 lyckats genomföra såväl anfallsstrid som fördröjningsstrid mot en mekaniserad motståndare.

Den multinationella brigaden bestod av cirka 2 400 personer, bland annat av en svensk mekaniserad bataljon, en kanadensisk lätt skyttebataljon, reducerade brittiska och nederländska amfibiebataljoner och ett amerikanskt marinkårskompani.

Syftet från svensk sida var att delta-gående förband skulle ges möjlighet att behålla och utveckla kunskaper genom att öva högintensiva taktiska och operativa operationer under svåra klimat- och terrängförhållanden.

– Samtliga deltagande förband har väl uppnått uppsatta målsättningar och alla har välförtjänt fått mycket goda vitsord

Svensk soldathumor - under större delen av övningen var det mer snöblött än iskallt.

från övningsledningen, säger Olof Granander.

Dessutom kan lyckligtvis också övningen betecknas som en succé ur ett säkerhetsperspektiv: Få skador och incidenter visar att träning och handlande sköts rätt. Nästa

Cold Response äger rum i mars 2016.

Men vädret då? Enligt en huttrande norsk officer som Försvarets forum pratade med var det perfekt övningsväder: "Det sämsta på 20 år".

TEXT: MATS CARLSSON/I19

OGH DAG ENANDER/INFO5

FOTO: NIKLAS ENGLUND/INFO5

SVENSKA DELTAGARE I COLD RESPONSE 2014

I19: Insatsförbanden 192:a mekaniserade bataljonen, tredje stridsvagnskompaniet, 193:e jägarbataljonen, 101:a insatskompaniet ur 10:e hemvärnsbataljonen och tredje brigadstaben samt övningsledningspersonal. 900 personer.

FMLOG: Ett NSE (National Support Element) bestående av ledning, logistiksektion och tillfälligt sammansatt teknisk pluton. 25 personer.

FM GeoSE: Försörjde Försvarsmakten med geografisk information både nationellt och internationellt. 1 person.

FMTS: En reducerad teknisk pluton med uppgiften att stödja svenska enheter med reservmateriel och reparationer av markmateriel. 10 personer.

LG: Deltidsanställda soldater ur 14:e militärpolisbataljonen som ingick i en multinationell militärpolispluton. Jobbade skarpt. 9 personer.

Lv 6: Ledningsplatsgrupp till stöd för den multinationella brigadens ledning. 3 personer.

MSS: Personal till norska lavinggruppen samt stridsdomare. 4 personer.

TrängR: MOVCON-kompaniet som svarade för planläggning av transporter till och från övningen. 47 personer.

1:a tungtransportkompaniet: 11:e och 12:e tungtransportplutonerna. 47 personer.

F21: 211:e och 212:e stridsflygsdivisionerna, teknisk- och stabspersonal samt 8-10 Jas 39 Gripen. 150 personer.

F17: 171:e stridsflygsdivisionen, teknisk personal samt 2 Jas 39 Gripen. 45 personer.

F7: Transport- och specialflygenheten samt ett tankningsplan TP84T Hercules. 6 personer.

LSS: Stridslednings- och luftbevakningspersonal. 25 personer.

En kontinent med kommande kontingenter?

Allvarligt i Afrika

Från Tunisien i norr till Sydafrika i söder, från somaliska Kap Hafun i öster till senegalesiska Kap Verde-halvön – den näst största världsdel med en sjättedel av jordens befolkning har vitt skilda förhållanden, allt från fungerande demokratier till laglösa länder. Därför är det direkt felaktigt att se Afrika som en homogen kontinent.

Asiatiskt inflytande

Kina nämns ibland som "Landet som köpte Afrika" i form av investeringar i råvaror, militärt stöd och handel. Oroväckande kan det tyckas, men enligt en Afrika-

analytiker på Must är Kinas inflytande i Afrika överdrivet.

– Kina har långt ifrån det inflytande man kan tro. Det många missat är Indiens inflytande i Afrika, som har sin förklaring i den flera generationer gamla indiska diaspora som skapade tjänstemannakåren i britternas afrikanska kolonier.

Orsakerna olika

Vad är då den vanligaste konfliktorsaken i Afrika? Diamanter och olja nämns som två motiv, men det är ofta allt för enkla svepskäl enligt samma analytiker. Istället hittas huvudorsakerna till de flesta spän-

ningar och krig i etniska och så kallade pastorala upprinnelser, beteckningen för motsättningar mellan nomadiska och bofasta folk.

– Sedan är proxykrigföring ett vanligt fenomen i Afrika, det vill säga stater för krig mot varandra genom ombud i form av statsstödda rebellgrupper. Att allt fler befolkningsgrupper i Afrika förföljs och drabbas ofattbart hårt av proxykonflikter när tyvärr sällan ut i media. Visst finns det positiva exempel i Afrika men de är just nu en minoritet.

TEXT: DAG ENANDER/INFOS

FOTO: FÖRSVARSMAKTEN

Sju av världens tio snabbast växande ekonomier ligger söder om Sahara. Det gör att många ekonomiska experter ser ljus på Afrikas framtid. Samtidigt är det en kontinent med både orosmoln och befintliga tragedier.

2007-2008 deltog Sverige i den EU-ledda EUFOR-insatsen i Tchad.

11 afrikanska krutdurkar

– länder och regioner med krig, konflikt eller hotfullt läge

Försvarsmaktens insatser i Afrika

Kongo-Kinshasa: FN-ledda Monusco etablerades efter folkmordet i Rwanda, då oroligheter spreds till östra Kongo-Kinshasa. Styrkan – som mest 19 815 soldater förutom civil och polisiär personal – har fått tillstånd att använda alla nödvändiga medel för att skydda människorättsföreträdare samt civil och humanitär personal som annars arbetar under ett överhängande hot om fysiskt våld.

Från Försvarsmakten: 5 personer.

Mali: Sedan våren 2013 finns svenska stabsofficerare vid FN-ledda Minusmas högkvarter i Bamako. Minusmas huvudsakliga uppgifter är bland annat att bidra till att staten återfår kontrollen i hela landet, skydda civila och FN-personal samt främjande och skydd av mänskliga rättigheter.

Från Försvarsmakten: 3 personer.

Mali: På förfrågan från Mali genomför EU en utbildningsinsats för landets armé som ingår i en långsiktig EU-strategi för hela regionen och syftet är att återställa lag och ordning och neutralisera terrorhot. Ingen personal ur EUTM Mali deltar i operativa insatser utan är enbart på plats för att utbilda. Fyra maliska bataljoner ska tränas i vapenhantering, stridsteknik, sjukvård, närmkamp och mänskliga rättigheter. Den svenska utbildningsinsatsen ingår i Nordic Baltic Training Team och har sin bas i Koulikoro, cirka 60 kilometer nordost om huvudstaden Bamako.

Från Försvarsmakten: 10 personer.

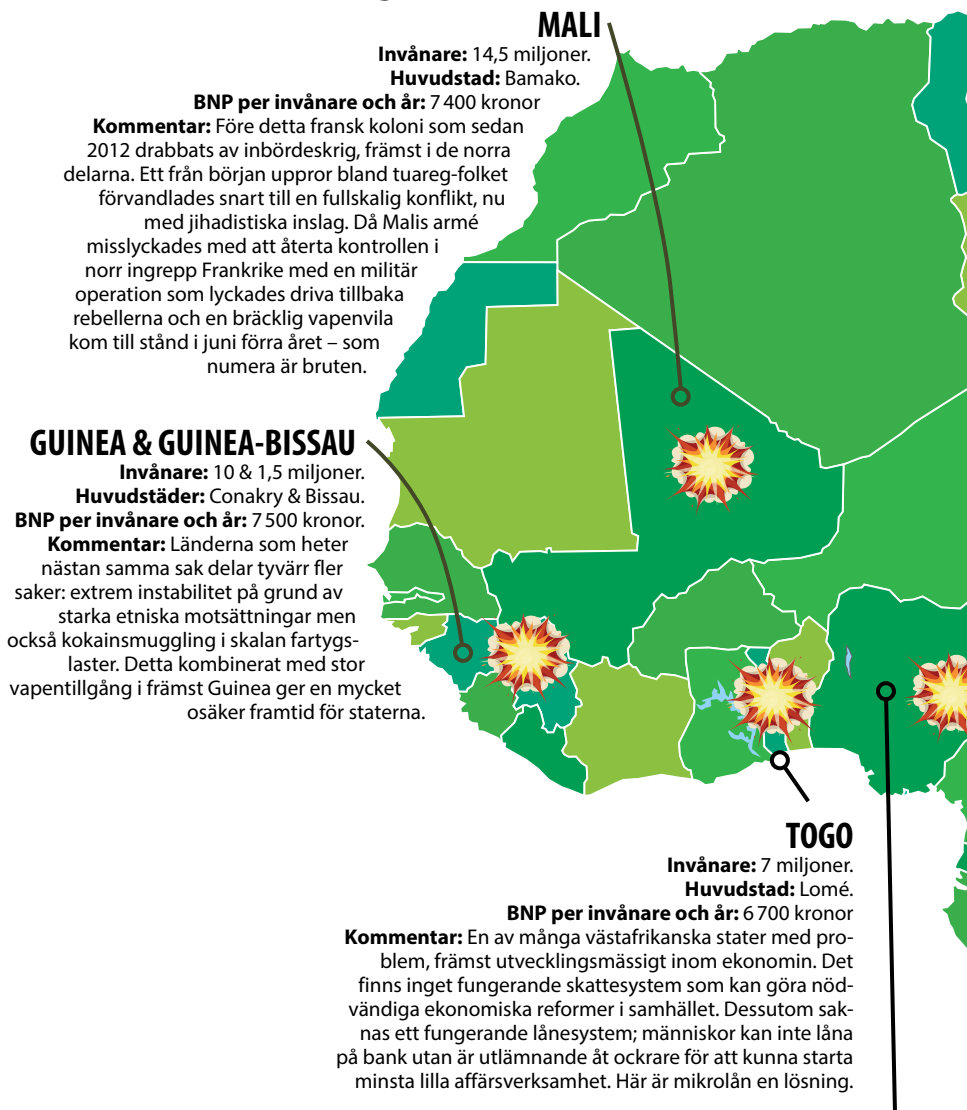
Sydsudan: Unmiss står för United Nations Mission in the Republic of South Sudan och leds av FN. Insatsen omfattar hela den nya republiken Sydsudan, världens yngsta land. Högkvarteret är placerat i huvudstaden Juba. Nästan 7 000 personer ingår i den militära delen av Unmiss och 4 000 i den civila. Förutom infanteriförband ingår även tre fältsjukhus och tre ingenjörskompanier (av totalt planerade fyra).

Från Försvarsmakten: 4 personer.

Somalia: Sedan 2010 arbetar EUTM Somalia med att skapa fred, säkerhet och demokrati i landet. Sedan 2010 har Försvarsmakten, i samarbete med Afrikanska unionen, FN, USA och Uganda, utbildat cirka 3 000 man ur den somaliska regeringens säkerhetsstyrkor. EUTM leds från EU:s högkvarter i Uganda medan själva utbildningen sker i Mogadishu.

Från Försvarsmakten: 7 personer.

(siffrorna aktuella per den 10 april 2014)

NIGERIA
 Invånare: 174 miljoner.
 Huvudstad: Abuja.
 BNP per invånare och år: 20 000 kronor.
Kommentar: Afrikas folkrikaste stat. Etniska orsaker bakom mycket av problemen: Igbo-folket gynnas till exempel av britterna under kolonialismen, vilket skapat slitningar efter självständigheten. Detta ledde bland annat fram till Biafra-kriget mellan 1967-70, ett krig som återuppstätt. I norra Nigeria verkar jihadisterna Boko Haram, ofta från baser i Kamerun.

DET POSITIVA UNDANTAGET

BOTSWANA
 Invånare: 2 miljoner.
 Huvudstad: Gaborone.
 BNP per invånare och år: 114 000 kronor
Kommentar: Paradexempel på hur man lyckats hålla ihop en stat med olika etniska grupper, bra demokrati, fungerande skattesystem och goda inkomster från råvaror och turism samt ett bilateralt militärt samarbete med främst USA.

LIBYEN**Invånare:** 5,6 miljoner.**Huvudstad:** Tripoli.**BNP per invånare och år:** 97 000 kronor.**Kommentar:** Fortfarande ett instabilt läge. Största problemet är att landet hade mycket vapensystem, exempelvis luftvärn och pansarvärn som kommit på avvägar i Afrika. Det innebär att stridande parter på kontinenten fått mer avancerade vapen och större kapacitet, vilket märks inte minst i konflikten i Mali.**NILENKONFLIKTEN****Invånare:** 86 miljoner (Egypten) & 94 miljoner (Etiopien).**Huvudstäder:** Kairo (Egypten) och Addis Abeba (Etiopien).**BNP per invånare och år:** 45 000 kronor (Egypten) & 8 700 kronor (Etiopien).**Kommentar:** Regional slitning ibland kallad "The war of the water", en konflikt främst mellan Egypten och Etiopien om Nilens vatten. Enligt gamla avtal har Egypten rätt till 95 procent av Nilens vattenflöde, vilket är livsavgörande för landets snart 100 miljoner invånare. Samtidigt blir Etiopiens dammanläggning klar om något år, som sannolikhet kommer påverka Blå Nilens flöde. Vita Nilen, med upprinnelse i länder som Kenya, Uganda och Tanzania ökar i betydelse för de länderna som i framtiden vill använda dess vatten till konstbevattning – vilket också kommer påverka Egypten, som är en militär stormakt.**SUDAN & SYDSUDAN****Invånare:** cirka 30 & 8 miljoner.**Huvudstäder:** Khartoum & Juba.**BNP per invånare och år:** 9 400 kronor.**Kommentar:** Problemfyllda länder med i huvudsak etniska och pastoral konflikter, det vill säga konflikter mellan nomader och bofasta. De oljefyndigheter som finns i gränsområdena har en i huvudsak stabiliserande inverkan; världens yngsta nation Sydsudan får inte ut sin olja på annat sätt än via Sudan, vilket är ett incitament för båda staterna att hålla produktionen igång. Tragiskt nog har ett omfattande inbördeskrig nyligen brutit ut i Sydsudan.**SOMALIA****Invånare:** 10 miljoner.**Huvudstad:** Mogadishu.**BNP per invånare och år:** 4 000 kronor**Kommentar:** Ett av världens mest etniskt homogena länder, problemet är istället att samhället är uppbyggt på klanstrukturer och att staten är artificiell. Här finns också betydande grupper nomader vars livsstil inte vill inordna sig i vad de ofta uppfattar som en västerländskt skapad stat.**CENTRALAFRIKANSKA REPUBLIKEN****Invånare:** 4,4 miljoner.**Huvudstad:** Bangui.**BNP per invånare och år:** 5 400 kronor.**Kommentar:** Självständigt 1960, några år därefter tog kejsaren och kleptokraten Bokassa makten, vars kröning kostade mer än landets årliga BNP. I dag världens fattigaste land helt utan fungerande infrastruktur och statsapparat. Till och med de stridande parterna Séléka och Anti-Balaka håller på att upplösas i lynchmobbar. Religiösa och etniska huvudorsaker till den nuvarande konflikten.**KONGO-KINSHASA/DEMOKRATISKA REPUBLIKEN KONGO****Invånare:** 75 miljoner.**Huvudstad:** Kinshasa.**BNP per invånare och år:** 2 500 kronor**Kommentar:** "Det bortglömda tredje världskriget" har kriget i östra Kongo ibland kallats. Offrens antal är närmaste obegripligt stort: 3 miljoner. 5 miljoner. Eller 6 miljoner människor har fått sätta livet till sedan krigsutbrottet 1996. Ingen vet säkert. Och än finns ingen fred i sikte.**SYDAFRIKA****Invånare:** 53 miljoner.**Huvudstad:** Pretoria.**BNP per invånare och år:** 80 000 kronor**Kommentar:** Ses av många som kontinentens goda stabila exempel, men är det knappast: Starka spänningar finns öppet och skulle etniska och politiska strider slita sönder Sydafrika så skulle det skicka chockvågor i hela världen.*Fotnot: Sveriges BNP per invånare och år är 275 000 kronor. Bruttonationalprodukten är köpkraftsjusterad, avrundad och i vissa fall uppskattad.*

"Jag har inga problem med att Eric är straight"

David Meyer jobbar på en sjukvårdspluton på Trängregementet i Skövde. Han arbetar och bor ihop med en av sina kamrater, Eric Pärnhem som är straight.

– Att Eric gillar tjejer är en icke-fråga. Vi fungerar bra ihop och kommer bra överens, varför skulle hans sexualitet spela någon roll, säger David.

Så fungerar det ju inte i Försvarsmakten eller i samhället i allmänhet i dag. Ingen behöver förklara sig själv eller sin sexuella läggning så länge man hör till normen, det vill säga att man är heterosexuell. Men om man är öppet homo- eller bisexuell kan man inte räkna med att bli behandlad som alla andra.

– Berättar man att man är homosexuell kanske man får möta fördomar som att bögar inte är riktiga män. "Är han en lika duktig skytt? Är han lika stark? Lika tuff?" Men det gör ju ingen skillnad, säger Eric.

Så sent som på 1980-talet ställde värnpliktsverket rutinmässiga frågor om de mönstrandes sexuella läggning som en del av hälsoprofilen. Den som inte var heterosexuell riskerade att sorteras bort. Först för 14 år sedan började Försvarsmakten att arbeta med mångfaldsfrågor på riktigt och sedan dess har arbetet gått framåt. Men det finns fortfarande mycket att göra.

Oftast handlar det om okunskap och inte ren illvilja.

– Försvarsmakten behöver satsa mer på utbildning i värdegrunden, särskilt vad gäller de som varit anställda ett tag, säger David.

Och det behövs kontaktpersoner som kan arbeta med att lyfta den här typen av frågor och som HBT-personer (HBT = Homo- bi- eller transsexuell) kan vända sig till när de stöter på negativa attityder eller tuffa jargonger i sin arbetsmiljö.

– Ingen orkar jobba i en miljö där man blir utsatt för kränkningar och gläpord. Det måste finnas någon att vända sig till med sina tankar och känslor, och gärna till någon som vet vad de går igenom, säger David.

David har frivilligt tagit på sig ett ansvar som kontaktperson på Trängregementet gällande HBT-frågor. Han har fått ett eget kontor där han kan ta emot andra anställda på regementet som av olika anledningar vill prata. I rummet står det två fåtöljer vända mot varandra och ett litet bord i mitten. På bordet står det några nerbrända värmeljus och ett par broschyrer om föreningen HoF (Homo- bi- och transpersoner i Försvaret). Hit kan alla på regementet komma, om de upplevt något som varit jobbigt med koppling till sin sexuella läggning eller om de kanske vill prata attityder och

värdegrundsförseelser på plutonen.

David är som vilken kille som helst. Han skratrar när han är glad och han gråter när han är

ledsen. Han får träningsvärk och skavsår och uniformen ser likadan ut på honom som på någon annan i Försvarsmakten.

– Det känns inget bra att höra någon skrika 'jävla bög', även om det inte är riktat till mig och kanske inte ens är uttalat med förakt. Men det gör mig arg och sedan

kommer besvikelsen över att någon ännu inte fattat att det sårar. I hemlighet blir jag ledsen också men det är ju inget jag vill visa utåt, säger han.

Eric och David har känt varandra i lite mer än ett år. De delar en trerummare i Skövde och har kommit ganska nära. Davids pojkvän Kim kommer över ibland men för Eric känns det inget konstigt alls. Ändå ville David berätta om sin bisexualitet innan de flyttade ihop.

– Det kändes mest respektfullt. Det är svårt att veta hur folk kommer att reagera och jag kände att jag ville berätta för Eric innan jag skrev på kontraktet, berättar David.

Eric och David har varsin fåtölj i vardagsrummet, och när Kim hälsar på brukar han sitta i knäet på David när de tittar på tv. Men Eric känner sig inte obekvämt för det.

– Nej, varför skulle jag göra det? Jag är imponerad över Davids engagemang i de här frågorna, hur han går in i det. Jag har förstått att det kan vara ganska jobbigt. Jag försöker stötta David på alla sätt jag kan, säger Eric.

David tror att det är många som inte vågar vara öppna med sin sexuella läggning på jobbet, inför sina arbetskamrater. Mycket kan vara rädsla i att inte bli accepterad och för att bli behandlad annorlunda. En annan aspekt kan vara karriären.

– För en homosexuell man tror jag att det kan vara svårare med en militär karriär faktiskt. Finns det till exempel några homosexuella generaler i Försvarsmakten? säger David.

David Meyer och Eric Pärnhem. Två vanliga svenska soldater.

TEXT: THERESE FAGERSTEDT/INFO

FOTO: JOHAN LUNDAHL/COMCAM

Som CSI fast på riktigt

En IED-explosion – och på några nanosekunder är alla spår utplånade.

Inte alls. Med minutös noggrannhet och avancerad teknik kan EDA:s IED-laboratorie i Kabul säkerställa viktig information om gärningsmännen.

– Med lite tur kan både DNA och fingeravtryck säkras, säger Micael Beck, forensisk expert vid labbet.

I labbet finns avancerad teknisk utrustning för att försöka hitta ledtrådar efter de improviserade sprängladdningarnas upphovsmän.

IED, improviserade sprängladdningar har under hela Afghanistaninsatsen varit ett gissel för Isaf-styrkorna, mycket beroende på deras lättillgänglighet och spridning. Därför startades juli 2011 ett av European Defense Agency (EDA) finansierat IED-laboratorium, MultiNational Theatre Exploitation Laboratory (MN TEL) i huvudstaden Kabul.

Här samlas all fysisk och dokumenterad kompetens om och kring improviserade sprängladdningar, både detonerade och oskadliggjorda. Det första några av

projektets medarbetare gör efter att en IED exploderat är att samla in tänkbart bevismateriel, oftast under stark tidspress.

– Här är det inte som hemma där man kan spärra av ett område och finkamma det länge. Säkerhetsläget gör att den personalen ofta bara har någon timme på sig, säger Micael Beck.

Tacksamt med tejp

Sedan i mars förra året jobbar han som svensk representant vid den kriminaltek-

niska delen i EDA-projektet och hans roll tar vid när fältarbetet är avslutat.

– Det jag och mina tio kollegor främst letar efter är rester av vilket sprängmedel som använts, kanske i vilken typ av behållare som sprängladdningen låg och självklart, DNA och fingeravtryck från gärningsmännen. Med lite tur finns det en tejpbit kvar och den kan ge mycket information, säger Micael.

Ett annat tacksamt fynd från en explosionsplats är elektronikfragment, vilka kan ge ledtrådar om hur bomben konstruerats

"I EDA kan vi öva på våra villkor"

Hallå där Lars-Ove Roos, EDA-ansvarig på Högkvarteret.

Varför är Sverige med i EDA?

- Vi deltar i EDA-samarbetet för att tillsammans med andra utveckla våra förmågor på ett kostnadseffektivt sätt. Möjligheten att vara med i EDA kom på köpet i och med vårt medlemskap i EU, när EDA bildades 2004.

Den enda EU-medlemmen som inte är med i EDA är Danmark, som via en folkomröstning ställt sig utanför EU:s militära samarbete.

Vilka är EDA:s huvuduppgifter?

- De är fyra till antalet; stärka EU:s försvarsförmåga särskilt beträffande krishantering, stärka EU-samarbetet på försvarsmaterielområdet, stärka EU:s industri- och teknikbas inom försvarsområdet och skapa en konkurrenskraftig EU-marknad för försvarsmateriel samt slutligen främja forskning i syfte att stärka EU:s industriella och tekniska potential på försvarsområdet.

Lars-Ove Roos

Vad vinner Sverige och Försvarsmakten på att vara en aktiv medlem i EDA?

- Fördelarna är flera. En är att för medlemsavgiften på ungefär åtta miljoner kronor, beräknad på medlemslandets BNP, får vi tillgång till en mötesplats där ländernas olika behov och gemensamma projekt kan identifieras. Försvarsmakten deltar i dagsläget i ett 30-tal projekt inom EDA. En viktig del av verksamheten är utbildning och övningar. Den årliga transportflygövningen European Air Transport Training är en kvalificerad EDA-övning, där vi får öva på våra egna villkor istället för att åka till USA och öva på deras villkor.

Helikopterutbildningen där teorin och simulatorflygningarna sker i England och de praktiska övningarna på norrländska Vidsel är ett annat exempel.

Hur kan EDA-samarbetet utvecklas?

- Det kan så klart bli mer omfattande och det är medlemsstaterna som bestämmer vad EDA ska ägna sig åt. Sverige hör till de mer aktiva länderna och har en stark röst i samarbetet. Som alltid handlar det dock om resurser och det finns medlemsländer som inte vill öka EDA:s budget. Även från svenskt håll finns det en restriktiv syn på hur EU:s permanenta strukturer får svälla. Men det är viktigt att här framhålla att EDA är en EU-myndighet med ungefär 120 medarbetare och en av fördelarna är just smidigheten som kommer med en så liten myndighet.

Förra året deltog F7 i EATT-övningen i Zaragoza.

EU – BYGGT PÅ KOL OCH STÅL FÖR FREDEN

I dag kanske de flesta av oss tänker på fri handel och rörelse över gränserna, Bryssel och en för de flesta medlemsländerna gemensam valuta när man säger EU. Men bakgrunden till den Europeiska Unionens tillkomst är en annan: efter två världskrig, där de europeiska stormakterna Tyskland och Frankrike offerat generationer, ville Europas politiska ledare på alla sätt förhindra en upprepning. Och tanken var enkel – för att göra kanoner krävs stål och kol. Om man sammanförde Frankrike, Västtyskland, Italien, Belgien, Nederländerna och Luxemburg i en kol- och stålunion skulle det försvåra möjligheterna att något land kunde rusta mot ett annat. 1952 trädde Europeiska kol- och stålgemenskapen i kraft och varade i 50 år. Då hade en rad länder anslutit till den Europeiska Unionen och ursprungsunionen skrotades. I dag har EU 28 medlemsländer. Sverige blev medlem i EU 1995.

och utlösts. I den forensiska delen av laboriet gör också labbets kemist analyser av sprängmedlet i syfte att försöka ta reda på dess bakgrund.

Bankens innehåll säkert

All information lämnas därefter över till projektets tredje cell, där en noggrannare metodanalys kring IED:n sker. Data sammanställs och sparas i en kunskapsbank som alla EDA-medlemsländer har tillgång till. På så sätt kan varje enskild IED, sprängd eller oskadliggjord vara en liten

ledtråd till allt tydligare och bättre kunskap kring hur de är uppbyggda – och därmed bäst kan bekämpas.

Nu sker ett tillbakadragande från Afghanistan, men IED-labbets kompetens kommer inte försvinna för det. Nederländska försvarsmakten kommer ta hand om den kvalificerade utrustningen och upprätta ett laboratorium på hemmaplan. Sverige kommer delta i detta nya EDA-projekt, kallat Joint Deployable Exploitation and Analysis Laboratory (JDEAL).

- På så sätt kan även Försvarsmaktens kompetens vara fortsatt god inom området, avslutar Micael Beck.

TEXT: DAG ENANDER/INFOS

FOTO: FÖRSVARSMAKTEN

Fotnot: Namnet i artikeln är fingerat, vilket är ett avsteg från Försvarets forums namnpolicy. Dock är det i detta specifika fall försvarbart med tanke på den intervjuades specialistkunskaper och arbetsplats.

Ett uppdrag för EU:s krishantering

– lär dig hur NBG 15 verkar på 100 sekunder

För att bevara freden och stärka den internationella säkerheten har EU civila och militär krishanteringsresurser. En humanitär eller fredsbevarande insats är exempel där de civila och militära förmågorna samarbetar mot ett gemensamt mål. Från den 1 januari 2015 kommer Nordic Battlegroup, med sina cirka 2400 deltagare snabbt kunna rycka ut på ett uppdrag för EU:s krishantering.

Inom tio dagar efter ett gemensamt beslut av EU kommer Nordic Battlegroup att börja lösa uppgifter på plats i ett krisområde. Bidragen från Sverige, Estland, Finland, Irland, Lettland, Litauen och Norge transporteras till insatsområdet där Force Commander, överste Torbjörn Larsson tar befälet.

Stridsgruppens huvudbas finns vid en flygplats eller hamn och nära de civila krishanteringsresurserna. Platsen är ett förgrenings- eller transitområde för vidare transport in i krisområdet för både internationell personal och hjälpsändningar. Här finns större delen av NBG:s högkvarter Force Headquarters (FHQ) och flygförbandet Expeditionary Air Wing (EAW).

En framskjuten bas etableras för de förband som löser uppgifter längst in i krisområdet. På basen finns bland annat stora delar av stridsgruppens logistikbataljon, ett av två sjukvårdskompanier och de finska sjukvårdshelikoptrarna.

Tillsammans med civila organisationer och krishanteringsförmågor löser sedan skyttebataljonen Core Battalion och andra delar av NBG uppgifter längst in i krisområdet.

TEXT OCH IDE: RICKARD WISSMAN/NBG15

GRAFIK: ANNA-KARIN WETZIG/FSV

NORDIC BATTLEGROUP 15

Står i beredskap från den 1 januari 2015 och sex månader framåt. Bidragande länder är Sverige, Estland, Finland, Irland, Lettland, Litauen och Norge. Stridsgruppens storlek är cirka 2400 personer, varav cirka 1900 är svenska soldater ur stående krigsförband. Det är tredje gången som Sverige leder en stridsgrupp.

Tio dagar efter beslut om insats ska NBG15 vara på plats och börja lösa krisuppgifter. Insatsbeslut tas av samtliga EU-länder gemensamt.

Huvudbas

Av logistiska skäl ligger en huvudbas för stridsgruppen vid en hamn eller flygplats.

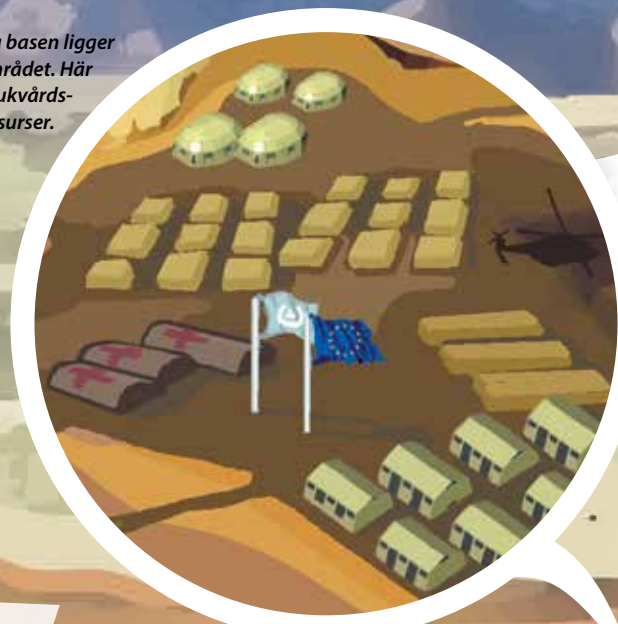
Kompetens inom
väpnad strid

Skydd av till exempel
allmänna val.

Den framskjutna basen ligger
längst in i krisområdet. Här
finns logistik-, sjukvårds-
och helikopterresurser.

Framskjuten bas

Skydd av
matleveranser.

Transporter mellan huvud-
och framskjuten bas skyddas.

Så svarade politikerna:

Eniga om att vara oense om EU

Försvarets forum lät de åtta riksdagspartiernas försvarspolitiska talespersoner svara på några frågor om EDA, NBG 15 och solidaritetsklausulen. Ser du direkt vilket parti som vill vad?

Hur ser ditt parti på det militära samarbetet i det mellanstatliga EU-organet European Defence Agency? Vad anser ditt parti dels om EU:s snabbinsatsstyrka som övergripande koncept, dels att Nordic Battlegroup, där Sverige utgör majoriteten av förbandet kan bli den första stridsgruppen som sätts in i sin helhet? Sist men inte minst, vad anser ditt parti om EU:s solidaritetsklausul i Lissabonfördraget, som säger att EU:s medlemsländer ska ställa upp med "resurser" om ett medlemsland drabbas av ett väpnat angrepp?

"Vi vill att stridsgrupperna ska användas."

– Vi ser positivt på det samarbete på försvarsrådet som sker inom EU. Det är bra att marknaderna blir mer öppna och transparenta, men vi måste också inse att en del länder bromsar detta vilket Sverige också måste beakta.

– Vi står bakom att EU har stridsgrupper och även att Sverige aktivt deltar i dem. Vi driver också på för att de ska kunna till användning, det finns tyvärr spårar som bromsar detta i dag, till exempel vad gäller finansieringen.

– Vårt parti står bakom Lissabonfördraget, och tycker det är bra att EU-länderna solidariskt ska ställa upp för varandra vid militära eller civila kriser.

STAFFAN DANIELSSON, C

"Sverige ska inte medverka i EDA. Eller i stridsgrupper."

– Vi anser att Sverige inte bör delta i samverkansprojekt avseende försvarsmateriel inom EDA/EU. SD förordar nordiskt försvarssamarbete, "Norden – en beställare" är en god vision.

– Vårt parti anser att EU inte ska militariserats. Sverige ska inte delta i systemet med Battlegroups. Skulle däremot en Battlegroup i beredskap sättas upp som ett nordiskt-baltiskt samarbete fritt från EU skulle vi kunna stödja detta.

– Vi anser att Sverige i dag är alliansfritt. Sverige bör sträva efter fastare kontrakt med andra länder exempelvis genom partnerskapet med Nato. Vi är positiva till en försvarsansslutning med Finland i första hand, men även med Norge, Danmark och Island.

MIKAEL JANSSON, SD

"Lägg ner EDA. Och stridsgrupperna."

– Vi är emot arbetet i EDA. Vi anser att det kan leda till en överstatlighet som i förlängningen leder till ett Europas förenta stater. Vi vill att man lägger ner EDA.

– Vi har föreslagit att EU:s stridsgrupper ska tas bort. Vi anser även här att det är ett steg mot en statsbildning av EU med gemensamt försvar. Vi tror inte heller att konceptet är gångbart i internationella insatser eftersom de aldrig används.

– Vi anser att det blir en liknande klausul som Artikel 5 i Natostadgan och det är inte en bra väg. Vi säger nej till att automatiskt ställa trupper till förfogande i ett eventuellt krig men att vi kan tänka oss situationer där vi behöver ställa upp med militär för att skapa fred i en konflikt, även en som drabbar ett EU-land. Vi var för övrigt helt emot Lissabonfördraget.

TORBJÖRN BJÖRLUND, V

"NBG 15 kan bli den sista stridsgrupp vi stödjer."

– Vi prioriterar det nordiska försvarssamarbetet. Dock är det viktigt att hävda Sveriges och andra staters självständighet och att samarbetet bygger på frivillighet och förtroende.

– Vi är i grunden positiva till NordicBattleGroup. Vi har dock länge påtalat att konceptet med EU:s stridsgrupper behöver ses över då de binder upp stora ekonomiska, personella och materiella resurser trots att de ännu aldrig har kommit till användning. Om inte nödvändiga förbättringar sker kommer NordicBattleGroup 2015 att bli den sista svenska stridsgruppen vi stödjer.

– Det går inte att se eventuella militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas.

PETER HULTQVIST, S

"Hellre Nato än EU som europeisk militär organisation."

– EU är bra. Militärt samarbete är nödvändigt för Sverige. Det fanns en väl fungerande organisation för militärt samarbete redan innan EU bildades. Detta Nato räcker.

– Var och en av EU:s snabbinsatsstyrkor konfigureras av de för tillfället bidragande staterna. De är därmed unika. Det är nog mer troligt att svenska soldater liksom i Kosovo och Afghanistan åter sätts in i mer kvalificerade militära uppgifter under Nato än under EU.

– Majoriteten av EU:s medlemsstater visar solidaritet med militära medel genom Nato. Sverige är nu med i Nato Response Force (NRF). Nato är på alla sätt en lämpligare organisation för solidariskt militärt stöd till Baltikum än EU.

ALLAN WIDMAN, FP

"EDA liksom stridsgrupperna är vi positiva till."

– Vi ser det samarbetet som något positivt och som bör utvecklas.

– Vi stödjer konceptet med NordicBattleGroup. Ett skäl är att vi ser det som ett sätt att knyta närmare kontakter, och öva ihop, med våra grannländer. Dessutom kan NBG vara ett bra instrument för europisk krishantering.

– Vi ser EU:s solidaritetsförklaring som en viktig markering att länderna i unionen är beredda att hjälpa varandra vid extraordinära händelser som katastrofer, terrorangrepp och liknande. Den utgör dock inte en garanti, eller förpliktelse, att ingripa militärt om något av medlemsländerna skulle bli utsatt för angrepp. Vi önskar inte någon dubbelning av militära kapaciteter i Europa. Vi vill för övrigt att vi så fort som möjligt sätter i gång en förutställningslös utredning om Sverige ska ansöka om medlemskap i Nato.

MIKAEL OSCARSSON, KD

"NBG ger Sverige och Försvarsmakten ett mervärde."

– EDA har en viktig roll när det gäller konkreta förmågeskapande åtgärder som till exempel utvecklingen av Pooling & Sharing. Sverige ska fortsatt vara en pådrivande kraft inom EDA för en mer öppen och transparent marknad för försvarsmateriel.

– Snabbinsatsstyrkan är en betydande resurs för EU:s krishantering som ska utnyttjas. Sveriges deltagande i och ledning av NBG har också varit central för att utveckla ökad interoperabilitet och skapa högre operativ effekt. Ett viktigt mervärde för Sverige och Försvarsmakten.

– Moderaterna har varit pådrivande när det gäller såväl den svenska som den nordiska solidaritetsförklaringen med grund i EU:s solidaritetsklausul. Vilka resurser som kan behövas i ett visst läge är beroende av krisens art och vilka resurser som står till buds.

CECILIA WIDEGREN, M

"Principiellt är vi emot ramansvar för stridsgrupperna."

– EDA:s huvuduppgifter är bland annat att utveckla en gemensam försvarsförmåga avseende krishantering, att stödja och utveckla europeiskt krigsindustri. Vårt parti ställer sig inte bakom denna inriktning som EDA har.

– Vi har tidigare sagt nej till ramansvar för den nordiska stridsgruppen men accepterat nu att Sverige deltar. Vi är fortfarande principiellt emot att Sverige ska ha ramansvar gång på gång.

– Vi är positiva till Solidaritetsklausulen. Det är ett steg i rätt riktning att länderna ska hjälpa varandra om en svår kris drabbar ett EU-land. Sverige ska inte vara neutralt om en katastrof drabbar ett annat EU-land. En svaghet i klausulen är att det är helt upp till länderna att avgöra vad hjälpen ska bestå av.

PETER RÅDBERG, MP

Operatören recenserar

Det damp ner en ny bok hos Försvarets forum – "Specialförband: stridande elitstyrkor – deras hemliga vapen, taktik och teknik" av Alexander Stilwell.

En imponerande bokitel, men hur bra och sann är den egentligen?

Det kan bara ett proffs avgöra: här är specialförbandsoperatörens egna ord.

Med 18 års erfarenhet från de svenska specialförbanden och självupplevd erfarenhet av all utrustning, alla metoder och tekniker som författaren beskriver, från rekrytering och grundutbildning – till teknik, taktik och procedurer som används operativt, måste jag säga att jag är imponerad.

Innehållet är sakligt och korrekt och bildmaterialet är bra. Några faktakällor anges inte, men jag anar att författaren har intervjuat "riktig" personal, operatörer ur brittiska specialförband, med hänsyn till en del metoder och tekniker som är signifikanta för Storbritanniens specialförband. Helheten är i vilket fall som helst tilltalande och spänner över ett stort område. Ska jag vara lite kritisk, handlar lite väl många sidor om användning av karta och kompass, medan däremot kvalificerad strid i stadsmiljö avhandlas på betydligt färre sidor. Men det kanske beror på mina förutfattade meningar om att de flesta läsare vill ta del av de där hemliga teknikerna och få kännedom om hemliga vapen och operationer, inte läsa om metoder som finns beskrivna i SoldF eller Överlevnadshandboken...?

Detta leder osökt till just det hemliga. Vilka hemligheter är det som avslöjas i "Specialförband"?

Om någon mot förmodan skulle ha höga förväntningar på just det, så kommer nog de att grusas. Svaret är nämligen inga alls!

De operationer som beskrivs i boken är inte så hemliga längre. Råden mot Abbottabad som ledde till Usama Bin Ladens död eller fritagningen av den amerikanske handelskaptenen Phillips finns som spelfilmer och är beskrivna i flertalet böcker. Gisslanfritagningen på Iranska ambassaden i London 1980 rullades redan då det begav sig upp inför världens nyhets-

En korrekt bok med sakligt innehåll - men inte en manual för specialförband, lyder operatörens omdöme.

kameror och sedan dess skildrats i flera dokumentärer.

De förment hemliga tekniker som beskrivs är inte heller så uppseendeväckande. Dels förhåller det sig på det viset att mycket av det som beskrivs i boken är allmängiltiga soldatkunskaper och -färdigheter, beskrivna i exempelvis våra markstrids- och soldatreglementen.

Finns det någon hemlighet här, så är den inte mer komplicerad än "ska du bli bra på något, måste du träna på det. Dag ut och dag in, vecka efter vecka, år efter år". I varierande miljöer och olika krav. Ibland mängdträning för att nöta in standardförfaranden, ibland komplexa situationer under tidspress. Att aldrig bli riktigt nöjd eller känna sig fullärd.

Att alltid sträva efter att förbättra sig och kunna lite mer, orka lite till, bli lite duktigare.

Detaljupplösningen i en bok med den omfattningen som "Specialförband" är av förklarliga skäl låg.

Fallskärmshoppningstekniker som tar

tusentals träningshopp och månader eller år att bemästra beskrivs i några stycken på en sida, med stora färgbilder. Verkligheten är mer komplex och detaljerad än så och de riktiga hemligheterna är inte att vissa militära förband har förmågan att hoppa fallskärm. Utan det är exempelvis hopparens radarmålarea, hur långt han eller hon kan glidflyga i skärmen, vilken yta som krävs för att kunna landa säkert, som är skyddsvärda och därför hemliga.

Vem har då behållning av Specialförband?

Specialförband och specialoperationer har fått en ökande betydelse i internationell militär krishantering och boken kan läsas med behållning av den som vill veta lite mer om vad specialförband är och hur specialoperationer genomförs i praktiken. Den som söker en handbok för SF-operatörer måste nog leta vidare.

"JEPPE"

FÖRSVARSMAKTENS SPECIALFÖRBAND

Frigjorda pengar till övningar

Över 370 miljoner. Pengar som förbanden kan öva för, tack vare att FMV och Försvarsmakten fått loss pengar från försvarslogistiken.

– Nu följer vi upp och knuffar på så det blir som det är tänkt, säger Leif Nylander som är Försvarsmaktens förändringsledare sedan årsskiftet.

Få inser nog vidden av förändringen av försvarslogistiken. Inte ens politikerna som gett uppdraget. Totalt ska 760 miljoner från den årliga prislappen omfördelas till förbandens övningar, soldater/sjömän och materiel. Under 2014 ska ansvarsfördelningen mellan Försvarsmakten och FMV styras om.

– Det är ett gigantiskt arbete, främst för FMV där knappt ingenting är sig likt förutom namnet. Men även för oss i Försvarsmakten. Nu är det viktigt att alla ser nyttan så var och en vill hjälpa till. Därför kommer vi i förändringsledningen satsa på att förklara och utbilda under året. Alla förband, skolor och centrum ska besökas. Och så ska vi noga följa upp arbetet inom vissa utvalda områden, säger Leif.

Han konstaterar att utan försvarslogistik stannar förbanden. Det innefattar allt från mat och potatis till uniformspersed-

lar. Det är materiel och vapen. Fordon, fartyg och flygplan. Och det måste bara fungera i alla beredskapslägen. På så sätt berörs alla.

Vartefter FMV intar sin roll som leverantör för hela materiel- och logistikkedjan kommer förändringen bli tydligare genom nya rutiner och nya kontaktpersoner.

– Mellan Försvarsmakten och FMV är vi nu överens. Det har gjorts ett omfattande arbete, och många har varit involverade. Nu är det linjeorganisationen som ska genomföra förändringen: förstå, ta till sig och jobba på nytt sätt, säger Leif Nylander.

Och så måste FMV-anställda ges en chans att göra sitt jobb, tillägger han.

– Vi kan inte bortse från att det blir missar. Som i fallet med den upphandlade

Leif Nylander

skräddartjänsten med dyr slutnota för några kragsspeglar och kardborreplattor. När problem upptäcks är det viktigt att de anmäls uppåt och inte stannar i fikarummet – oavsett om de hör till pågående förändring eller inte. Varje måndag träffas en produktionsavvikelsegrupp med deltagare från både

Försvarsmakten och FMV just för att hantera sådant.

TEXT: KRISTINA ÅSTRAND BOHMAN/INFOS

FOTO: JIMMIE ADAMSSON/FÖRSVARSMAKTEN

Totalt uppnådda besparingar 378 miljoner
(mål 760 miljoner) varav

- FMLOG och FMV/FSV 258 miljoner (mål 330 miljoner)
- UEFA 120 miljoner (mål 300 miljoner)
- Ledning och beställning 0 miljoner (mål 130 miljoner)

DET HÄR FÅR VI FÖR 378 MILJONER

126 000 000 skarpa patroner **eller**
2 100 000 dygnsportioner mat **eller**
1 700 000 mil med stridsfordon 90 (diesel) **eller**
244 000 övningsdygn **eller**
11 600 flygtimmar med Jas 39 Gripen **eller**
7 600 gångdygn med korvett av Visbyklass...

OMDANING FÖRSVARSLOGISTIK I EN MENING

Försvarsmakten och FMV ska gemensamt effektivisera försvarslogistiken genom att arbeta på nytt sätt där rollerna renodlas mellan Försvarsmakten som beställare och FMV som leverantör.

Mitt i prick

Ett skott. En träff. På 800 meters håll? Inga problem! Försvarets forum hängde med när några av Försvarmaktens skarpskyttar tränade.

– Intresset för skytte har alltid funnits, säger Elin Hult, blivande skarpskytt.

Det är en schön vårdag i den östgötiska skogen med sol och en lätt bris. I ena kanten av en drygt kilometerlång öppning i skogen ligger åtta soldater från amfibiebevakningsbåtkompaniet utsträckta parvis i gräset. På olika platser mellan 150 och nästan 900 hundra meter bort står så kallade klangmål uppställda i form av helfigurer, halvfigurer och huvudfigurer.

Det pågår utbildning till en exklusiv befattning: skarpskytt.

De tio är uppdelade i fem par – en observatör och en skytt per par, vilket är speciellt för amfibiebevakningsbåtkompaniets skyttar.

– De tränas i båda rollerna för att kunna varva uppgifterna och på så vis få längre uthållighet på uppdrag, säger Jack

Tisell, funktionsföreträdare för prickskytte på Markstridsskolan.

Vinden värsta fienden

– Mål fem, ropar kurschefen som tillhör amfibiebevakningsbåtkompaniet och inom de utsatta tio sekunderna har skytten funnit rätt figur, ställt in siktet enligt observatörens anvisningar och avfyrat. Mål fem står 873 meter bort.

– Träff, bekräftar skjutledningen.

När klangmålet står så långt bort är det omöjligt att höra ljudet av träffen, men för de mål som ligger upp till 500 meter bort hörs ljudet tydligt. I kikaren syns träffen som en svart fläck och ibland även gnistor. Observatören ser ofta också en virvel efter kulan, eller *bullet trace* som skyttarna säger.

– Vinden är skyttens största fiende.

Här kommer en vind från höger, men när den blåser ner över fältet och träffar trädridån ändrar den riktning och ännu längre bort tar den fart igen. Det måste skytten med hjälp av observatörens bedömningar kompensera för. På så här långa avstånd kan kulans vindavdrift bli flera meter. Även lufttryck och temperatur kan påverka kulans bana, säger kurschefen.

Han förklarar att det krävs att paret är samövade så observatören snabbt kan korrigera skytten vid en eventuell bom, så att nästa skott sitter i målet. Observatörens roll är att läsa av området, mäta avstånd och vind, och se var skottet tar med hjälp av sin kikare med upp till sextio gångers förstoring. Plus att stå för närskydd.

När skjutledaren ropar ut mål fyra visar observatören i nästa par till skytten.

– 550 meter, upp 48 snäpp, höger 3.
PING! Den här gången hörs träffen.

Rikta och sikta

När de som i den här övningen ligger stilla, ser skarpskytten till att ha målet mitt i hårkorsen genom att ställa in rattarna på kikarsiktet. Men vid snabba skott hinner de inte justera siktet utan då handlar det mer om att skjuta på känsla, med hårkorsen kanske flera decimeter bredvid målet.

Det kallas stridssikte – då man riktar med hjälp av punkterna på linjerna i kikarsiktet.

Nästa övning är

en så kallad pulsskjutning. Den går ut på att springa uppför en backe och vid olika stationer tvingas skjuta ur mer eller mindre obekväma skjutställningar, stående, sittande eller knästående. Allt går på tid, och vid en eventuell bom blir det tids-tillägg.

Men alla skyttarna presterar bra.

Fantastiskt bra.

Siktar på bågen

Detta är sjunde veckan av totalt åtta för soldaterna på skjutvallen och denna vecka förbereder de sig för skarpskytteprovet.

– Vi väger samman alla deras prestationer under utbildningen och själva provet är en beståndsdel, kanske den del som

många stressar upp sig inför, säger kurschefen.

Han konstaterar att kursen ger en bra bas att stå på men påpekar också att en skarpskytt aldrig blir fullärd.

Under kursen har gruppen varit runt i hela Sverige för att hitta banor med långa avstånd.

– Varje gång man kommer till en ny plats måste man kunna göra bedömningar om vad som behövs för att träffa, säger Jack Tisell och betonar vikten av att öva i olika miljöer så att skarpskyttarna lär sig behärska olika förhållanden.

Starkt psyke

Vad skiljer då en skarpskytt från en vanlig

Att hitta funktionella skjutbanor är en utmaning när skarp- och prickskyttar ska utbildas.

skytt? Jack Tisell menar att förutom att de skjuter på betydligt längre avstånd, så de har mycket större kunskap när det gäller att ta hänsyn till ballistik och vindförhållanden.

– Vi tränar också mycket på rörliga mål och då blir det betydligt svårare. Det handlar också om psyket, som är en viktig del när vi väljer ut skarpskyttar. Du kommer väldigt nära målet genom kikarsiktet och ser vad du träffar på ett tydligare sätt. För att bli duktig handlar det också om att ha anlag och framförallt intresset och viljan.

Enligt Jack Tisell behövs det fler duktiga skyttar i Försvarsmakten. Vid utlandsinsatserna har man sett behovet, menar han.

– På Balkan kunde man se att de hade en rent avskräckande effekt mot mobbar och i Afghanistan har de också varit viktiga. Det är i krig man ser behovet, säger han.

Hon missar aldrig

Elin Hult, operatör på sensorplutonen, kommer lunkande tillbaka på skogsvägen tillsammans med sin parkamrat. Hon fick anställning inom Försvarsmakten för ungefär ett år efter att först ha gjort GMU, grundläggande militär utbildning. För några månader sedan fick hon frågan av sitt befäl om hon kunde tänka sig att gå skarpskyttekursen.

– Intresset för skytte har alltid funnits,

det har bara aldrig blivit att jag gjort något av det, så jag nappade självklart direkt på förslaget. Hon är väldigt nöjd med kursen, de kompetenta instruktörerna och gillar både skjutträningen och kanske framförallt spaningsmomenten. Hon tillstår visserligen att det varit hård press under utbildningen.

– Men det har bara sporrat mig att verkligen vilja prestera. Klarar jag nu kursen blir jag skarpskytt i plutonen och sedan gäller det bara att få tillräckligt med tid att upprätthålla och utveckla kompetensen.

TEXT: JOHAN LUNDGREN/INFOS

FOTO: ANTON THORSTENSSON/COMCAM

Avstånd hit från skytt: cirka 870 meter.

Avstånd hit från skytt: cirka 500 meter.

TRÄFFA BÄTTRE

– sex tips för att bli bättre skytt

1. Använd en bekväm skjutställning.
2. Ju lägre skjutställning desto bättre.
3. Använd så få muskler som möjligt för att undvika skakningar, utnyttja benstommen för att bära upp vapnet.
4. Ha en naturlig riktpunkt - i avslappnat tillstånd ska vapnet peka mot målet, tvinga inte vapnet mot målet.
5. Skapa rutiner, så du gör exakt likadant varje gång, det skapar säkerhet.
6. Jobba med avfyrningstekniken. Hur bra din ställning än är, måste du ha en ren avfyrning. Krama vinkelrätt mot dig för att motverka sidoförflyttning. Nöt avfyrningsrörelsen med hjälp av blindavfyrningar.

SKARPSKYTT ELLER PRICKSKYTT?

Skillnaden är stor men enkelt beskrivet så är skarpskytten en bättre skytt än en normalskytt och har vapenutbildning på PSG90B. Skarpskytten agerar i en grupp eller pluton, aldrig ensamma. Pricksskytten jobbar oftast i stridspar eller en trio. Pricksskytten har dess-utom en betydligt mer omfattande utbildning: minst 320 timmar utspjutt över ett år, att jämföra med skarpskyttens 120 timmars utbildning. Allt ovanstående gäller för Amf1:s skarp- och pricksskyttar, utbildningen kan se något annorlunda ut på andra förband.

Skyttarna övas också i att träffa målet med pulspåslag.

Observatör och skytt.

BLAND UTRUSTNINGEN...

- PSG 90B, modifierat med ledad kolv, justerbart kindstöd, skenor för olika tillbehör som bildförstärkare eller mörkersikte. Nytt variabelt sikte 3-12 gånger förstoring.
- Observationskikare 20-60 gånger, laseravståndsmätare, kikare, vapenväska/rygg-säck som man dra som en kälke bakom sig, skjutstöd, vind/tempmätare och loggar med värden till avstånden.
- Kvistång/sekatör om man behöver röja under kvistar för fritt skottfält och eller maskera sig.
- Maskeringsdräkt för att radera ut konturerna.
- Lasersikte och pekare.

Avståndsanteckningar.

VÄRLDENS LÄNGSTA TRÄFF – ENLIGT GUINNESS WORLD RECORDS

Den effektiva räckvidden för ett L115A3-gevär ligger på 1500 meter. Ändå lyckades corporal of horse (motsvarande sergeant) Craig Harrison vid The Blues and Royals träffa två talibanska kulspruteskyttar på ett avstånd av 2474 meter. Det hela utspelade sig i afghanska Helmand-provinsen, vid Musa Qala i november 2009. Enligt Harrison behövdes först nio skott för att skjuta in sig, för att sedan få två träffar i målen. Ett tredje skott förstörde kulsprutan. Varje kula behövde nästan tre sekunder för att nå målet. Dessutom fick Harrison kompensera för kulans ballistiska bana i luften via kikarsiktets streckplattor genom att medvetet sikta avsevärt högre än målet. Väderförhållandena vid tillfället var optimala, enligt Harrison: vindstilla, milt och klar luft.

Tre vanliga pricksskyttegevär i världen

ACCURACY INTERNATIONAL AWM (L115A3)

Introducerad: 1996.

Vikt: 6,9 kg

Längd: 123 cm

Piplängd:

69 cm.

Kaliber: .338 (8,6x70 mm)

Magasin: 5 skott

Effektiv räckvidd: 1 500 meter.

Pris: cirka 6900 pund (cirka 77 000 kr).

KSVK 12,7 (PRICKSKYTTEGEVÄR MODELL

DEGTAREV)

Introducerad: 1990-talet.

Vikt: 12 kg.

Längd: 142 cm.

Piplängd: 100 cm.

Kaliber: 12,7x108 mm.

Magasin: 5 skott

Effektiv räckvidd: 1 500 meter.

Pris: okänt.

MCMILLAN TAC-50

Introducerad: 2000.

Vikt: 11,8 kg

Längd: 145 cm

Piplängd: 74 cm.

Kaliber: .50 (12,7x99 mm).

Magasin: 5 skott

Effektiv räckvidd: 1 800 meter.

Pris: från 9990 dollar (cirka 68 000 kr).

Två svenska veteraner

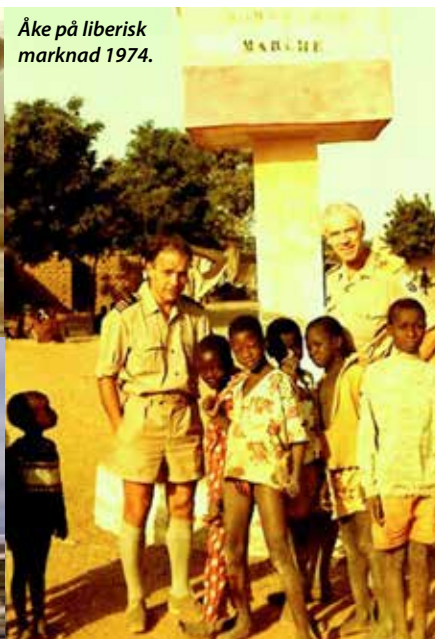
Svenska transportplan i Afrika är ingen nyhet – i slutet av 1960-talet flög Försvarsmaktens Hercules nummer 841 i bland annat Biafra, Liberia och Mali.

En av de som flög med då är Åke Söderberg.

– Vi flög bara på nätterna på grund av hotbilden, säger 87-årige Åke.

Prinsessan Christina på besök i Liberia 1974.

Åke på liberisk marknad 1974.

Herka nummer 71 målad i Röda Korsets färger i Biafra 1968.

Åke framför 841:an – samma flygplan som för 46 år sedan hade beteckningen 71.

Att Försvarsmakten genomför internationella insatser vet alla och nu står med stor sannolikhet en större insats i Afrika för dörren. Men det är inte första gången – under 2000-talet har svenska soldater tjänstgjort i både Liberia och Tchad. Mer okänt är kanske att Försvarsmaktens Herculesplan regelbundet flög uppdrag över den afrikanska kontinenten redan under 1960-talet, bara några år efter att de första planen levererats 1965.

Då var uppgiften en annan: Sverige hjälpte en svältande befolkning som precis som nu var härjade av pågående konflikter, men likväl var det resurser ur Försvarsmakten som togs i anspråk för ändamålet. Periodvis flögs hjälpsändningar till bland annat Mali och Liberia, men redan 1968 hade det afrikanska äventyret börjat med flygningar i Biafra. En av de som var med och den ende besättningsmedlemmen som fortfarande kan berätta sin historia är Åke Söderberg.

– Rent militärt går det inte att jämföra med de senaste tjugo årens väpnade insatser. Då handlade det istället om hjälpsändningar i internationella Röda korsets regi, så vi var tjänstlediga från flygvapnet och anställdes av Röda Korset för uppdraget, säger Åke.

Vinflaskor på landningsbanan

Både anställningsformerna och mycket annat skiljer sig från dagens insatser. I Biafra flög man endast i skydd av mörkret på grund av hotbilden. Och landningsbanornas ljus bestod av vinflaskor.

– De var fyllda med fotogen som tändes upp i samband med start och landning. Mestadels bestod lasten av mat, men man flög även sjukvårdspersonal in till Biafra och flyktingar och skadade människor därifrån.

Basen för flygningarna var ön Bioko, belägen i bukten utanför Ekvatorial-Guinea. Där hyrde man ett hus och hade lokalanställd personal som skötte de dag-

liga sysslorna så besättning och markpersonal kunde koncentrera sig på flygningarna. Sammanlagt var det tolv, tretton personer från Sverige som gjorde jobbet under tolv veckor.

Hundra gånger Cypern

Åke Söderberg är verkligen en pionjär vad avser internationella insatser med Hercules. Från 1968 och fram till pensionen 1988 har han förutom i de tidigare nämnda länderna också flugit i Etiopien under 1980-talet.

– Och på Cypern har jag varit 111 gånger.

Åke framhåller dock en person som den som gjorde alla hans resor möjliga i två decennier – hans fru, som gick bort för några år sedan.

– Vilken hustru jag hade som ställde upp på allt det här!

TEXT: HENRIK GEBHARDT/F7

FOTO: PRIVATA & HENRIK GEBHARDT/F7

Håll huvudet kallt

I en tid som uppfattas som osäker och svårbedömd är det extra viktigt att hålla huvudet kallt. Försvarsdebatten har blossat upp efter Rysslands annektering av Krim och redan innan Försvarsberedningen fått göra klart sin analys går (M) och (S) ut med krav på fler dyra vapensystem som Jas Gripen. För oss som av olika anledningar är intresserade av försvars- och säkerhetspolitik är debatten så klart välkommen, men den präglas av alltför tvära kast utan analys.

Det kan dock vara värt att fundera över varför försvarspolitikern alltid hamnar långt ner på listor över vilka frågor människor i Sverige tycker är viktigast. Är det för att debatten präglas av för detaljerade resonemang om antal vapensystem? För att delar av försvars- och säkerhetspolitiken omgärdas av sekretess och därmed upplevs det som meningslöst att ens försöka ha en åsikt?

Det är inte alltid helt lätt att förstå vart försvarsdebatten är tänkt att leda eller vad den bygger på för antaganden, vare sig som väljare, engagerade i en fredsorganisation, eller kanske inte heller ens som anställd inom Försvarsmakten. Supervalåret är här och med den de tvära kasten i debatten.

Den 4 mars beslutade försvarsminister Karin Enström att förlänga Försvarsberedningens arbete med anledning av Rysslands annektering av Krim. "Därmed ges beredningen möjlighet att komplettera med en säkerhetspolitisk bedömning utifrån den senaste händelseutvecklingen i Ukraina och Rysslands agerande", meddelade Enström. Rapporten ska lämnas 15 maj.

Samtidigt meddelar (M) en dryg månad i förväg att vi bland annat borde köpa ytterligare tio Jas Gripen med hänvisning till utvecklingen i Ryssland, detta innan beredningen gjort klart sin analys. (S) svarar med att de minsann påpekat behoven under lång tid, men har i riksdagen egentligen inte lagt

Foto: Svenska Freds

några radikalt avvikande budgetförslag från regeringens.

Just nu handlar debatten bara om att skapa säkerhet via nya vapensystem. Det är olyckligt. Vi måste som land fortsätta diskutera vilka långsiktiga prioriteringar som skapar mest säkerhet för oss, vilka värden vi vill bygga denna säkerhet på och vad vi har råd med. De miljarder som nu ska föreslås satsas på ännu fler stridsflyg hade kunnat användas för att förebygga framtida konflikter, istället för att invänta dem. På att främja respekten för mänskliga rättigheter i vårt närområde och för att bekämpa klimatförändringarna. Som världens åttonde största vapenexportör är Sverige dessutom en bidragande aktör inom den globala upprustningen.

Den antagonism som nu byggs upp mellan öst och väst måste lösas med politisk dialog. Det sker inte genom kapprustning eller ett medlemskap i Nato. "Rysslands upp-

rustning och Natos expansion är några av grundorsakerna till att klyftan fördjupats", för att citera toppdiplomaten Hans Blix. Stormakter mäter sig mot varandra och försöker överträffa varandra, politiskt och militärt. För Sveriges del är det klokaste vi kan göra att söka en konstruktiv lösning på situationen och inte dras med i kapprustningen.

Anna Ek, ordförande Svenska Freds

SVENSKA FREDS- OCH SKILJEDOMSFÖRENINGEN [1893]

Världens äldsta fredsförening med 8 500 medlemmar. Partipolitiskt och religiöst obunden. Delvis mottagare av Nobels Fredspris tre gånger – 1909, 1910 och 1997. 2012 var 61 procent av föreningens budget statsfinansierad, bland annat via projektbidrag från Sida till demokratiseringsarbete.

ÅSIKTEN

Funktionell dumhet

I Språkrådets "Nyordslista" för 2013 fanns förutom, "selfie" och "embreja", även "funktionell dumhet". Det beskrivs som ett okritiskt förhållningssätt som förbättrar produktiviteten. Funktionell dumhet innebär att man är kompetent och gör sitt jobb som man ska, men utan att kritiskt reflektera över om det är meningsfullt eller samhällsnyttigt. Medarbetarna ställer inga kritiska frågor om varför man ska följa modenyckter och annat oreflekte-

rat som företagsledningarna gärna ägnar sig åt. Funktionell dumhet kan också innebära att man köper flummigt visionsprat och tar det på allvar. Kan någon förklara för mig varför tankarna går till myndigheten Försvarsmakten?

Sten Aleman/LG

P.S. "Enveckasförsvar" är också ett av 2013 års nyord.

"NÄ, JAG HAR INGEN ÅSIKT..."

Åsiktssidan i Försvarets forum finns bara så länge det finns insändare att publicera. Inga åsikter, ingen insändarsida - så skicka just din insändare till ff-red@mil.se före den 2 juni!

Rättelse: I förra numret föll bildbylinen till Linda Sundblads krönika bort. Fotografen heter så klart Patrik Blom/ www.patrikblom.com

Flygande fyrverkerier

Efterföljaren E-versionen har kallats världens bästa stealthplan av Aviation Week & Space, men nuvarande versionen av Jas 39 Gripen är redan den en av världens bästa stridsflygplan. Om det här är världens bästa foto på nämnda plan får betraktaren avgöra. Försvarets forums redaktion har sitt betyg klart: Världsklass.

Foto: Søren Augustesen/danishairphoto.dk

Posttidning B

FÖRSVARSMAKTEN

FÖRSVARETS FORUM, SE-107 85 STOCKHOLM

VETERANDAGEN DEN 29 MAJ

Foto: Jimmy Croona/ComCam

09.00-18.00 Utställning på Gärdet vid Sjöhistoriska museet på Djurgården i Stockholm. Försvarsmakten och andra deltagande organisationer visar upp sin verksamhet. Kom och se bland annat stridsbåt 90, Helikopter 16 Black Hawk, stridsfordon 90, "vita bussar" och polishelikopter. Paus under ceremonin.

14.00-16.00 Veterandagsceremoni vid veteranmonumentet Restare, på grasmattan framför Sjöhistoriska museet. Medverkan av bland andra Kung Carl XVI Gustaf, Prins Carl Philip, ÖB Sverker Göranson och försvarsminister Karin Enström. Kransnedläggning samt medaljering. Efter ceremonin finns möjlighet till mingel i mässtält i anslutning till Sjöhistoriska museet. Servering av mat och dryck.

Ta med släkt och vänner, alla är välkomna!

www.forsvarsmakten.se/veterandagen

#veterandagen